

GÜNEY KORE VE ORTA ASYA İLİŞKİLERİ

ÖZLEM TEZER

GÜNEY KORE VE ORTA ASYA İLİŞKİLERİ
ERI Rapor No: 4

Yazar
Özlem Tezer

Teknik Koordinatör
Halil Ulusoy

ISBN: 978-601-243-895-6

2018, Almaty

© Hoca Ahmet Yesevi üniversitesi
Avrasya Araştırma Enstitüsü (ERI), 2018

Tasarım

SFN Televizyon Tanıtım Tasarım
Yayıncılık Ltd. Şti.
Tel: 0312 472 37 73-74
www.sfn.com.tr

Adres:
Almalı Avdani, Mamedova 48, 050004 Almaty, KAZAKHSTAN
Phone: +7 (727) 279 97 94 • Fax: +7 (727) 279 24 26

İçindekiler

Önsöz	6
Özet.....	10
Giriş	
Güney Kore ve Orta Asya İlişkileri	14
I. Bölüm	
Sovyet Sonrası Dönemde Orta Asya ve Koryo-In Saram	18
II. Bölüm	
Güney Kore'nin Global Bakış Açısı ve Lee Myung-Bak'ın "New Asia Initiative" Projesi	28
III. Bölüm	
Orta Asya Ülkeleri ile Güney Kore İlişkileri	34
Özbekistan.....	34
Kazakistan.....	41
Kırgızistan	45
Tacikistan	47
Türkmenistan.....	49
IV. Bölüm	
Orta Asya Üzerindeki Diğer Stratejiler	52
V. Bölüm	
Güney Kore ve Orta Asya İlişkilerinde Güncel Gelişmeler	55
Değerlendirme	65
Sonuç.....	67
Ek	71
Kaynakça.....	75

KISALTMALAR

ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
DAC	Development Co-Operation Directorate
FIEZ	Free Industrial Economic Zone
KEPCO	Korea Electric Power
KDI	Korean Development Institute
KOGAS	Korean Gas Corporation
KOICA	Korean International Cooperation Agency
MOFAT	Ministry of Foreign Affairs and Trade
MOU	Memorandum of Understanding
NAI	The New Asia Initiative
ODA	Official Development Asisstant
OECD	Organisation for Economic Co-Operation and Development
PSI	Proliferation Security Initiative
şİÖ	şanghay İşbirliği Örgütü

TEşEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, yardımlarını esirgemeyen Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı ve Avrasya Araştırma Enstitüsü'ne katkılarından dolayı teşekkürü bir borç bilirim. Özellikle raporun güncellenmesi ve düzeltilmesinde büyük emekleri geçen, Avrasya Araştırma Enstitüsü'nün Müdür Yardımcısı Cengizhan Canaltay ve Araştırmacı Ömirbek Hanay'iye teşekkür ederim.

ÖNSÖZ

ÖNSÖZ

Yüzyıllar içerisinde Orta Asya, büyük güçlerin ilgi odağı olmuş; Rusya, Çin, Hint, İran ve Osmanlı gibi büyük devletler tarafından da her zaman göz önünde bulundurulmuştur. Yakın dönemde Soğuk Savaş döneminde oluşan -mecburi- ilgisizlik, buradaki devletlerin bağımsızlıklarını tekrar kazanmaları ile sona ermiş, bölge hak ettiği değere ve öneme yeniden kavuşmaya başlamıştır.

21. yüzyılda da Orta Asya, yalnızca sahip olduğu doğal kaynaklarla değil aynı zamanda Batı ve Doğu arasındaki eksende sahip olduğu coğrafi konumu itibarıyla de yükselen bir değer olarak büyük güçlerin odağında olmaya devam edecektir.

Elbette Orta Asya yalnızca komşuları tarafından ilgi gösterilen bir bölge değil. Bölgeyle Amerika Birleşik Devletleri, Batı Avrupa elbette Çin ve sahneye yeni dahil olan Güney Kore yoğun biçimde ilgilenmektedir. Güney Kore'nin bölgeye olan ilgisi yalnızca ekonomik değildir. Aslında bölgede yaşayan ve Sovyet döneminde Orta Asya'nın çeşitli bölgelerine dağılmış olan Koryo Saram'lar ile de bir ilişki ve işbirliği içerisinde olma çabası görülmektedir.

Güney Kore'nin ilk yatırımları ve temasları bağımsızlık süreci ile başlamış olsa da 1997 yılında baş gösteren Asya krizi nedeniyle Güney Kore'nin dış yatırımları durma noktasına gelmiştir. 2000'li yılların başında ekonomik açıdan ciddi bir toparlanma yaşayan Güney Kore, Orta Asya ile ilişkilerini güçlendirmek ve daha önce bölgeye ilgi duymuş, bu konuda girişken politikalar izlemiş devletlerle rekabet edebilmek için aktif bir diplomasi, yardım ve yatırım politikası izlemiştir.

Güney Kore'nin bölgeye olan ilgisi özellikle Ortadoğu'ya olan enerji bağımlılığını azaltma adına ve nükleer enerji konusundaki ihtiyaçlarını sağlamak için atılan adımlarla temellenmiş gibi görünse de geniş bir perspektiften bakıldığında Güney Kore'nin özellikle de 2009 yılında "Global Korea" vizyonu ile benimsemiş olduğu, Kore kültürünü bir yumuşak güç olarak kullandığı, uluslar arası arenada boy göstermeye çalıştığı, global bir güç olarak aktif bir dış politika izleme stratejisinin bir parçası olarak da görülmesi gerekmektedir.

Güney Kore, Orta Asya'da önemli bir ekonomik partner olmuştur. Bunun bir başka nedeni de devlet destekli kalkınma modeli ve bu modelin kalbinde yer alan çok yönlü büyük holdinglerin (chaebol), Orta Asya ülkelerinin kendi kalkınmaları için çezecekleri rotada son derece elverişli bir rol model olarak görünüyor olmasıdır.

Güney Kore diğer yandan bölgedeki ilişkilerinde politik hırsları olmadan ve ülkelerin içişlerine karışmama konusunda oldukça titiz bir tutum sergilediğinden Orta Asya devletleri ile Çin ve Rusya'ya nazaran daha kolay ve olumlu ilişkiler izlediği görülmektedir.

Orta Asya ile ikili ilişkileri yükselen bir ivme izleyen Güney Kore'nin bölgeye olan desteği, dış yatırımları ve teknoloji transferi ile bölgenin modernizasyonu ve teknolojik gelişmesine yaptığı katkı; diğer yandan bu ülkelerdeki demokratikleşme konusunda istekli tarafların Güney Kore'ye sıcak bakışı, taraflar arası ilişkileri derinleştirmektedir.

Global Korea çerçevesinde aslında kucaklayıcı bir Asya perspektifini yakalamaya çalışan ve bütün Asya ülkeleri gibi Orta Asya devletlerinin hemen hepsi ile diplomatik ilişkiler kurmaya çalışan Güney Kore'nin bölgedeki başlıca partneri Özbekistan'dır ancak Kazakistan ile de ikili ilişkiler bağlamında ciddi ilişkiler kurulmaktadır. Kırgızistan, Türkmenistan ya da Tacikistan'ın gerek politik süreçleri gerekse de ekonomik yapıları itibarıyla Güney Kore ile ilişkilerinde Özbekistan ve Kazakistan kadar ciddi bir bütünleşme görülmediyse de, global ölçekteki gelişmelerin de bir neticesi olarak ilerleyen dönemde bu ülkeler için Güney Kore ile ilişkilerin gelişme ihtimalinin olduğunu söylemek mümkün.

Bölge ile olan ilişkilerinde Güney Kore'yi bekleyen birkaç ciddi handikap mevcut. Bunlardan ilki bölgedeki stratejik çıkarları nedeniyle diğer büyük güçlerle çıkar çatışması yaşama ihtimali. Rusya ya da Çin ile tam bir rekabeti sağlayabilecek finansal kapasitesi ya da iç talebi mevcut değil. Diğer yandan bölgedeki politik risklerin ilerleyen dönemde Güney Kore'nin yatırımlarını olumsuz olarak etkilemesi de mümkün bunun yanı sıra Kuzey Kore'nin de dahil olacağı bir ekonomik bütünleşme söz konusu olursa; böyle bir durumda Kuzey Kore'nin ne denli güvenilir bir ekonomik partner olacağı konusunda şüpheler de mevcut. Aynı zamanda Güney Kore'nin başkanlık koltuğunun değişmesi ile de Orta Asya konusundaki adımların ne yönde atılacağı bir miktar belirsizleşmiş olabilir.

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda, Güney Kore'nin Orta Asya ile olan ilişkilerinde derinleşen ve genişleyen bir patikada olduğunu belirtmek gerekir. Uzun vadeli ve stratejik öneme haiz projeler her iki taraf için de karşılıklı bağımlılığın yükseleceğinin işareti.

Güney Kore ve Orta Asya, ekonomik ve diplomatik açıdan yeni bir döneme neredeyse birlikte giriyorlar. Bu dönemde onların ilişkilerini etkileyecek bir çok faktörün varlığından bahsetmek mümkün, ancak kararlı adımlarla her iki tarafın da karlılık içinde olacağı bir süreçle ilişkilerini ilerletebilirler.

ÖZET

ÖZET

İpek yolu, 200 yıldan uzun bir süre önce Çin ve Roma imparatorluğunu birbirine bağlamış; bu yoldan yalnızca ticaret değil insanlar, bilgiler, fikirler ve kültürler de Asya ve Avrupa arasında gidip gelmeye devam etmiştir. İpek yolu, uzun yıllar boyunca Avrupa ve Asya arasında muazzam bir köprü olmayı başarmıştır.

Yüzyıllar içerisinde Orta Asya, büyük güçlerin ilgi odağı olmaya devam etmiş; Rusya, Çin, Hint, İran ve Osmanlı tarafından da her zaman göz önünde bulundurulmuştur. Yakın dönemde Soğuk Savaş döneminde oluşan —mecburi— ilgisizlik, buradaki devletlerin bağımsızlıklarını tekrar kazanmaları ile sona ermiş, bölge hak ettiği değere ve öneme yeniden kavuşmaya başlamıştır.

21. yüzyılda Orta Asya, yalnızca sahip olduğu doğal kaynaklarla değil aynı zamanda Batı ve Doğu arasındaki ekseninde sahip coğrafi konumu itibarıyla de yükselen bir değer olarak büyük güçlerin odağında olmaya devam edecektir.

Çeşitli araştırmacı ve uzmanlar farklı tanımlamalar yapmış olsa da bu çalışmada Orta Asya tipik olarak Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bağımsızlığını kazanmış olan beş devletten (Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan) oluşan 4,003,400 km²'lik bir bölgeyi ifade etmektedir. Bu bölgenin toplam nüfusu ise yaklaşık olarak 65 milyondur.

Bölgede bağımsızlığını kazanmış devletler, 1991 yılından bu yana politik ve ekonomik olarak ciddi dönüşüm ve değişimler yaşadılar. Bölgenin etrafını kuşatan ülkeler ve kültürlerle bakıldığında böyle hızlı dönüşümlerin yaşanacağı da aşıkardır: Rusya'nın yanı sıra Sincan Uygur Özerk Bölgesi, Tibet, İran, Afganistan, Pakistan, Moğolistan gibi ülkeler de bölgeyi çevreleyen belli başlı etki alanlarını ifade etmektedir.

Elbette Orta Asya yalnızca komşuları tarafından ilgi gösterilen bir bölge değil. Bölgeyle Amerika Birleşik Devletleri, Batı Avrupa elbette Çin ve sahneye yeni dahil olan Güney Kore de yoğun biçimde ilgilenmektedirler.

Güney Kore'nin bölgedeki beş ülkeyle 1992 yılında başlayan diplomatik ilişkileri politik, ekonomik ve kültürel açılardan hızla ilerlemeye devam ediyor gibi görünüyor. Güney Kore özellikle enerji ve doğal kaynaklar ayrıca inşaat, bilim ve teknoloji, sağlık ve ilaç sanayi, tekstil, tarım ve finans alanlarında bölgedeki ülkeler ile işbirliğini sağlamak ve geliştirmek yolunda ciddi adımlar atmaktadır.

Bu çalışmada da Güney Kore'nin ekonomik ve diplomatik stratejileri bağlamında Orta Asya ile olan ilişkilerine yakın dönemden bir bakış açısı sunulmaya çalışılacaktır. Konu ile ilgili olarak bölgeye ilgili olan diğer ülkelerin stratejileri bağlamında da Güney Kore'nin konumu analiz edilecek ayrıca yakın dönemde hayata geçirilmesi planlanan projeler ve antlaşmalara da yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Orta Asya, Güney Kore, Güney Kore Dış Politikası, NAI, ticaret, enerji, yatırım

INTRODUCTION

For centuries Central Asia remained the focus of great powers' strategic interests, for control of the region meant crucial access into and out of surrounding empires and civilizations, including those of Russia, China, India, Persia and the Ottomans. Largely neglected during the Cold War, the region has reemerged in the 21st century as an area of intense interest primarily for the vast natural and mineral resources that lie beneath the challenging terrain; yet the region's value as a crucial axis geographically connecting East and West is once again drawing acute attraction.

This research examines South Korea's engagement in Central Asia as a case study of the country's broader efforts to establish itself as a more assertive regional and global economic and political player and the nature and scope of South Korea's expanded activities in Central Asia. It also analyzes the logic driving Korean engagement within the context of strategic dynamics within the region.

Embedding the analysis in the account of the evolving nature of Korean-Central Asian relations over the past two decades, the research locates Korea's policy towards the region within its attempts to tackle energy vulnerability. Without the "political baggage" that accompanies the presence of other major players, Korea's economically-driven country-specific strategy is yielding significant results.

Finally, it addresses the implications of growing South Korean influence for the nation, and for its alliance with the global powers.

Keywords: Central Asia, South Korea, Korea's foreign policy, NAI, trade, energy, investment

GİRİŞ

SOVYET SONRASI DÖNEMDE ORTA ASYA VE KORYO-IN SARAM

GÜNEY KORE VE ORTA ASYA İLİŞKİLERİ

90'lı yıllara dek Güney Kore'nin Orta Asya ülkeleri ile olan ilişkisinde temel etken SSCB ve o dönemde SSCB ile Kuzey Kore arasındaki gizli-açık ilişkilerdi. Güney Kore'nin, SSCB'nin bir parçası olan Orta Asya ülkeleri ile olan ilişkileri de bu nedenle oldukça kısıtlıydı. Bu durum, 1991 yılı itibarıyla değişti ve Güney Kore bu ülkelerin bağımsızlıklarını kazanmalarının hemen ardından diplomatik köprüleri inşa etmeye başlayarak bölgeye olan ilgisini belli etti.

Ancak açıkça söylemek gerekir ki Güney Kore'nin 1990'ların başından 2000'li yılların ortasına dek devam eden süreçte Orta Asya odaklı bir diplomatik stratejisi mevcut değildi. Bu döneme dek ilişkiler eğitim, bu kapsamdaki değişim programları ve bu ülkelerde bulunan Korelilere destekle sınırlıydı denilebilir. Elbette bu durumun en temel nedenlerinden biri de Güney Kore'yi yoğun biçimde etkileyen 1997 Asya Krizi idi. Bu krizle birlikte devletin ve özel sektörün bir çok denizaşırı projesi yarım kalmıştı.

2000'li yıllarla birlikte ise Güney Kore ekonomisi denizaşırı yatırımlarını ve açılımı gerçekleştirebilecek ivmeyi kazandı. Bu nedenle gözünü Orta Asya'ya tekrar çevirdi ve bu ülkelerle

işbirliği yapmak için ilgisini ortaya koydu. Çalışmada daha ayrıntılı ele alınacağı üzere bu ülkelerde Güney Kore devletin kurumsal destek ve işbirliği çalışmalarının yıllar içerisinde gösterdiği çizgi de bu savı destekler niteliktedir. Diğer taraftan çok taraflı ve iki taraflı ticaret anlaşmalarının giderek arttığı, özel sektörün de denizaşırı yatırımları için rotasını Orta Asya ülkelerine çevirdiği görülmektedir. Diğer taraftan çok taraflı ve iki taraflı ticaret anlaşmalarının giderek arttığı, özel sektörün de denizaşırı yatırımları için rotasını Orta Asya ülkelerine çevirdiği görülmektedir.

(Resim kaynağı: www.mapslan.com)

Güney Kore'nin Orta Asya ülkeleri ile olan ilişkilerinin 20 yılını iki döneme ayırarak değerlendirmek daha faydalı olacaktır. Bağımsızlığı takip eden ilk 10 yılda Güney Kore, bölge ile olan ilişkilerinde daha düşük bir profil izlemiştir. Bu dönemde kayda değer ilişkileri daha ziyade Özbekistan iledir. Ancak 2000'lerin sonrasında, bölgedeki diğer devletlerle de daha yakın bir ilişki kurma gayretine girmiştir.

Roh Moo-hyun (2003-2008) başkanlığı döneminde Güney Kore'nin Orta Asya pazarlarına olan ilgisi başlamıştı. Lee Myung-bak'ın (2009-2013) başkanlığı döneminde ise daha etkin ve derin ilişkilerin kurulması için yoğun çaba harcadığını görebiliriz.¹ Bu dönemde “Global Korea” sloganı, Lee'nin başkanlığında bir liderlik sloganı haline gelmeye başlamıştı. Aslında Kore 2000'li yılların başından itibaren “Hallyu” olarak da nitelendirilen Kore popüler kültürü dalgasıyla Orta Asya'yı etkisi altına almaya başlamıştı. Lee, bu bakış açısının bir uzantısı olarak Güney Kore'nin küresel ve bölgesel bir oyuncu olarak daha etkin bir rol oynaması için G20 zirvesine 2010 Kasım'ında, Nükleer Enerji Zirvesine de 2012 Mart ayında ev sahipliği yapılmasını sağladı. Güney Kore'nin ekonomik olarak gelişmekte olan ülkeler ve demokratikleşme konusunda çaba gösteren ülkelerle G20'nin zirvesindeki ülkeler arasında doğal bir köprü olarak konumunu sağlamlaştırmaya çalıştığı görülmüyordu. G20 tablosunda Güney Kore, 28,000\$ kişi başına Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) ile, kişi başına GSYH'si 30,000\$ ve üzerinde olan G-7 ülkeleri ve kişi başına GSYH'si 20,000\$ olan ülkelerin ortasında yer almaktaydı.

Nitekim o dönemdeki global politikalara bakıldığında, 2010 yılında Haiti depreminde Güney Kore'nin duyarlılık göstermesi, Proliferation Security Initiative (PSI)'ya katılarak uluslararası alanda kitle imha silahları konusunda aktif bir politika izlemeye başlaması, Gulf ve Aden körfezindeki korsan faaliyetlere karşı askeri güçlerini sevk etmiş olması ve barış koruma / barışı sağlama operasyonlarına giderek daha aktif katılımı bulunması gibi hamlelerle global vizyonunu daha aktif bir politika ile pekiştirmeye başladığı görülmektedir. Güney Kore'nin bu faaliyetleri aynı zamanda tüm dünyaya, küresel güç olmasa dahi orta büyüklükteki ülkelerin de aktif dış politika izlemeleri yönünde teşvik edici bir örnek olmuştur.

Güney Kore, bu statüsünü bölgesel güçlerle ve gelişmekte olan ekonomilerle ekonomik anlamda iş birliğine yönelerek de gösterdi. Gerçekten de Çin ve Japonya'ya nazaran küçük bir ölçeğe sahip olsa da Güney Kore ekonomisi, bölgedeki kalkınma için global bir öneme sahipti.

Etrafındaki büyük ülkelere bakıldığında bir nebze yalnız görünen, orta ölçeğe bir güç olan Güney Kore; Kore yarımadasının aşan etkiye sahip olabilecek bir projeyi global ölçeğe yürütebilme kapasitesine tek başına sahip olmadığından da farkındaydı. Bu nedenle Başkan Lee, bir çok stratejiyi aynı anda kapsayan aktif bir politika izleme yönünde adımlar atmaya karar verdi.

1 Güney Kore'nin bölgesel ve küresel politikaları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Shim&Flam (2012)

Bu vizyonun bir uzantısı olarak Güney Kore tarafından 2009 yılında “The New Asia Initiative” (NAI) projesi duyuruldu. Bu projeye bakıldığında Güney Kore’nin çehresini daha global hale getirme çabası içerisinde Orta Asya’ya da daha ciddi bir önem verildiği görülmektedir. Güney Kore’nin Avrupa ve dünya ile bütünleşmesinde Orta Asya hem politik hem de ekonomik bir öneme sahipti. Başkan Lee aynı zamanda enerji arzının çeşitlendirilmesi ve Ortadoğu’daki enerji stoklarına olan bağımlılık konusunda da Orta Asya’ya ayrı bir önem verdiğini vurguluyordu.

Güney Kore, Orta Asya için sergilediği düşük profili kademeli olarak terk etti. Doğrudan politik bir hedefi ön plana koymaksızın öncelikle ülke odaklı bakış açısına sahip oldu. Bu stratejide ön plana aldığı iki ülke olarak Özbekistan ve Kazakistan ile ekonomik iş birliği çalışmaları kısa zamanda sonuç verdi. İlerleyen bölümlerde bu ülkelerle ilgili gelişmeler daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Sovyet sonrası dönemde Asya ve Orta Asya’yı şekillendirecek olan süreçte bundan sonra Güney Kore’nin de önemli rol oynayacağını görebiliyoruz. Lee Myung-bak döneminde başlatılan ve “Global Korea” şemsiyesi altında olan “New Asia Initiative” ve “New Asia Cooperation Diplomacy” politikalarını da içeren bir Güney Kore – Orta Asya ilişki ağını incelemenin daha analitik bir bakış açısı sunacağını düşünüyoruz. Bu nedenle takip eden bölümlerde söz konusu gelişim hem genel olarak hem de ülkeler özelinde ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

New Asia Initiative

(Resim kaynağı: http://www.koreatimes.co.kr/www/news/special/2009/06/175_46016.html)

SOVYET SONRASI DÖNEMDE ORTA ASYA VE KORYO-IN SARAM

BÖLÜM

SOVYET SONRASI DÖNEMDE ORTA ASYA VE KORYO-IN SARAM

Orta Asya'daki devletler, Sovyetlerden ayrılma sürecinin hemen akabinde kendi karar alma mekanizmalarını kurmalarını gerektiren devletleşmenin de getirdiği bir çok sorunla yüzleştiler. Bu temel sorunlar dört alanda toplanabilir: devlet inşası, ulus inşası, ekonomik dönüşüm ve dış politika. Bağımlılıklar, fırsatlar ve bu bölgedeki yeni gelişmeler Güney Kore'nin ilgisinin daha da artmasına neden olmuştu. Ancak Güney Kore, yukarıda bahsedilen sorunların da farkındaydı. Hatta bu problemlerin farklı seviyelerde de olsa bölgedeki beş ülkede de yaşanacağını tahmin ediyordu.

Güney Kore'nin bu alandaki yaklaşımında; bölgeyi tanımlarken, yerleşik ve göçebe kültürlerin farklı derecelerde bir araya geldiği, İslam'ın ve Rusya'nın uzun yıllar devam etmiş olan kültürel etkisinin de katkıda bulunduğu bir yapının görüldüğü ifade edilmekteydi. Bir taraftan da enerji kaynaklarının ihracından faydalanmanın etrafında yoğunlaşan eşitsiz bir gelişme süreci, çevresel bozulma ve uluslararası alandan izole olma süreci de gözlemleniyordu (Cummings 2012).

İlk olarak, Sovyetlerin dağılması, her ülkenin SSCB'nin bir parçası olmadan önceki tarihleri ile de ilişkili olarak farklı etkiler yaratmıştır. Sovyet sonrası dönemde bir kimlik yaratma süreciyle ciddi biçimde karşı karşıya kaldılar. Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan gibi ülkeler bu süreci nispeten çok daha sorunsuz bir biçimde yaşadılar. Ancak Tacikistan uzun dönem iç çatışmalar yaşadı. Aynı biçimde Kırgızistan da bu tür problemlerle yüzleştirdi. Bu beklenmedik bağımsızlık süreci, çatışma ülkelerindeki çoğulculuk umutlarını da besliyordu. Bölgedeki yönetim düzenini Avrupa otoriteryen yönetimler olarak nitelendirmektedir. Nitekim hem Amerika Birleşik Devletleri hem de Avrupa'daki ülkeler bölgeye politik reformlar, insan hakları, sivil toplum konusunda gelişme göstermeleri yönünde yönlendirmeler yapmaktadırlar.

İkincisi, bu yeni kurulan devletler; aşağıdaki tabloda da görülebileceği gibi, farklı boyutlarda bir etnik çeşitliliğe sahipti. Bu ülkeler post-sovyet/post-koloniyal dönemde bir kimlik inşası sürecini başlatabilmek ve devam ettirebilmek için Sovyet öncesi geçmişlerine referans yapma ihtiyacı duydular.

Güney Kore Tarih Müzesi
(Resim kaynağı: <http://img.eba.gov.tr/>)

Tablo 1: Orta Asya'nın ve Güney Kore'nin Etnik Yapısı

	Güney Kore	Kazakistan	Kırgızistan	Türkmenistan	Tacikistan	Özbekistan
Yüzölçümü	99,720	2,724,900	199,951	488,100	143,100	447,400
Nüfus (1,000)	48,955	17,736	5,548	5,113	7,910	28,934
Etnik Gruplar (Toplam nüfusa oranı)	Koreli (%99)	Kazak (63,1%) Rus (23,7%) Özbek(2,8 %) Koreli(0,6%) (100,385)	Kırgız (64,9%) Özbek (13,8%) Rus (12,5%) Koreli (0,3%) (19,000)	Türkmen (85%) Özbek(5%) Koreli(0,05%) (3,000)	Tacik (79,9%) Özbek (15,3%) Rus (1,1%) Koreli (0,07%) (6,000)	Özbek (80%) Rus (5,5%) Tacik (5%) Koreli (0,69%) (198,000)

Kaynak: CIA Factbook 2013 (Güney Kore, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan başlıkları).

Sovyet sonrası dönemde böyle bir kimlik inşası sürecinde; başlangıçta ilgisiz görölse de aslında iç içe geçmiş olan 3 temel konu bulunmaktadır. İlki, devlet önceliğinde bir “milli kültür” geliştirme süreci ve bu süreçte baskın olan etnik grubun üstlendiği ve oynadığı rol; ikincisi bu ülkede nispeten azınlıkta olan gruplar; üçüncüsü ise Orta Asya’da sınırlarla bölünmüş akraba toplulukların varlığı nedeniyle sınırın diğer tarafında bulunan, böyle bir bölünmüşlük yaşayan etnik grupların varlığı.

Yeni kurulan devletlerdeki kimlik dönüşümü elbette burada yaşayan Koreli popülasyonu ile de ilgiliydi. Orta Asya’da 1937’de göç ettirilen Sovyet Koreliler (Korece’de Koryo-in Saram / Koryo Saram olarak adlandırılırlar) tüm Sovyetler Birliği’ne dağılmış şekilde yaklaşık 700.000 kişi idiler ve bunların yaklaşık 500.000 kadarının bugün Orta Asya olarak tanımladığımız bölgede olduğu tahmin edilmekteydi (Kim G., 1995&2000; Khan, 1998; Kim&King, 2001).

Daha evvel de üzerinde durulduğu gibi bu bölgedeki yerel Koreli nüfus, Güney Kore tarafından Sovyet döneminde tamamen unutulmamış olsa da mecburi bir erişilemezlik içerisindeydi ve bu durum ortadan kalkınca 1990’ların başından itibaren Güney Kore bu diaspora nüfusu ile iletişim kurmaya çalıştı. Bu konuyla ilgili tespitlere ileride değinilecektir.

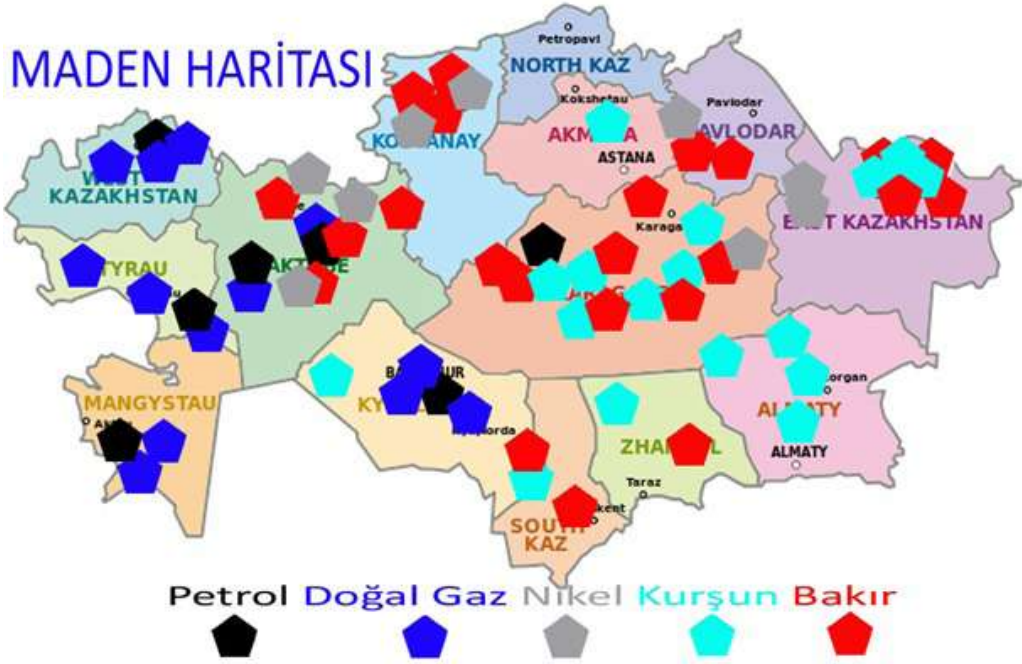
Doğu ve Uzakdoğu Asya ülkeleri devlet destekli bir kalkınma modeli ile ekonomik büyümeyi yakalamışlardı ve bu model çoğu ülke tarafından örnek alınmaya başlanılmıştı. Bir yandan da Orta Asya devletlerinin ekonomileri Sovyet dönemindeki merkezi kumanda sisteminden uzaklaşıyordu ama yeni dönemde devletin ekonomide oynayacağı rol belirsizdi. Bu ülkeler içinde, Kazakistan (petrol ve gaz), Özbekistan (doğal gaz) ve Türkmenistan (doğal gaz) doğal kaynaklar bakımından önemli ölçüde zengindi. Bu üç büyük ülkeye nazaran daha küçük ülkeler olan Tacikistan ve Kırgızistan ise mineral bakımından zengin olmanın yanı sıra elektrik gücüne dönüştürülebilir önemli miktarda su kaynaklarına sahiptiler. Ama bir bütün olarak bakıldığında Sovyet dönemindeki

yapılanma, bu ülkelerin enerji alanında birbirine bağımlı olmaları üzerine kuruluydu. Tablo 2’de Kazakistan, Türkmenistan ve Özbekistan’ın sahip olduğu doğal kaynaklar konusunda bir çerçeve görülebilir.

Tablo 2: Doğal Kaynaklar

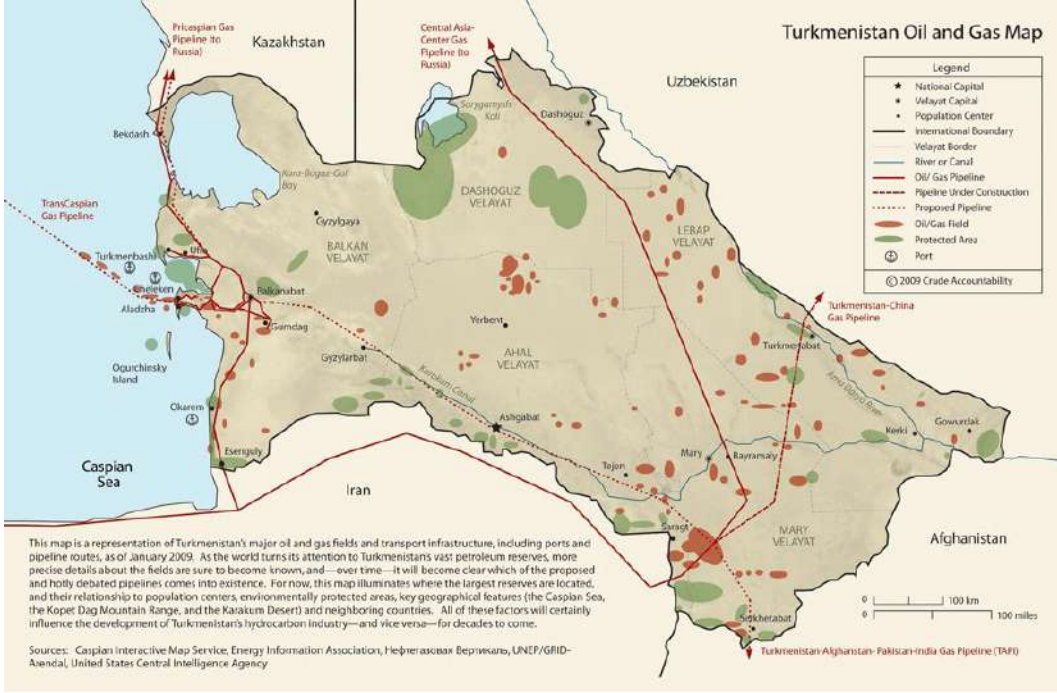
DOĞAL KAYNAKLAR				
Ülke	Petrol		Doğalgaz	
	Üretim	Rezerv	Üretim	Rezerv
Kazakistan	1.635 m bbl/gün	30 bn bbl	20.2 bcmw	2.407tcm
Türkmenistan	220,200 bbl/gün	600m bbl	45.3bn	7.504tcm
Özbekistan	104,400 bbl/gün	594m bbl	60.11bcm	1.841 tcm

Kaynak: CIA Factbook 2013

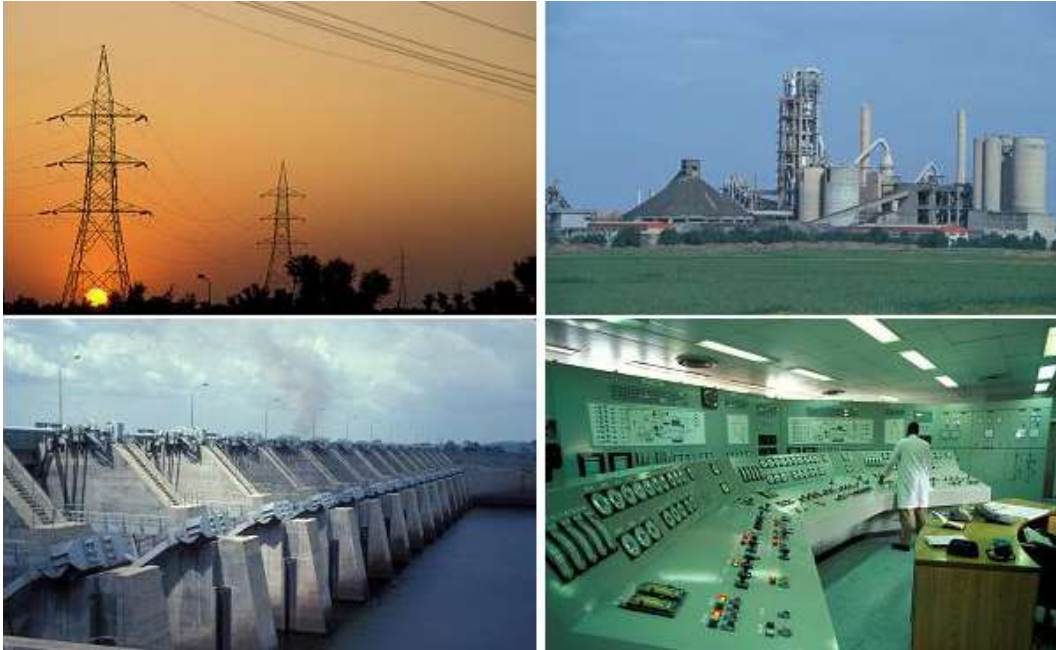
Kazakistan yeraltı zenginlikleri

(Resim kaynağı: <http://www.21yyte.org/tr/ulke-raporlari/ulke/kz>)

Türkmenistan yeraltı zenginlikleri

(Resim kaynağı: http://time-az.com/images/2013/09/20130906Eng_Map2_low-702411.jpg)

Özbekistan yeraltı zenginlikleri

(Resim kaynağı: <https://www.ekonomi.gov.tr>)

Denilebilir ki, Orta Asya ekonomileri doğal kaynakların ihracı ve kullanımı üzerinde çarpık bir büyüme yaşamaktadır. Ancak bu ülkeler karasal ekonomiler olmaları nedeniyle sahip oldukları kaynakları ihraç etmek için istedikleri piyasalara giriş ve bu piyasalara transfer güzergahları açısından bir sınırlandırma içerisindedir. Tablo 3'de ülkelerin GSYH'ları ve mal ihracat ve ithalat rakamları görülecektir.

Tablo 3: Orta Asya Ülkelerinin Ekonomik Durumu

REEL GSYH BÜYÜME HIZI (%)							
	2008	2009	2010	2011	2002-2011 (Ort.)	Mal İhracı Büyüme Hızı (2002- 2011 ort.)	Mal İthalı Büyüme Hızı (2002- 2011 ort.)
Kazakistan	3,2	1,2	7	6,3	7,57	26,29	18,07
Türkmenistan	10,5	6,1	9,2	14,7	8,52	18,56	20,07
Özbekistan	8,00	8,1	8,5	8,3	7,3	19,33	16,08
Kırgızistan	8,4	2,9	-0,5	5,7	4,2	19,57	26,69
Tacikistan	7,9	3,9	6,5	7,4	7,71	9,61	18,39

	Nüfus (1milyon)	Nominal GSYH (1milyar \$)	Kişi başı GSYH (\$)	İhraç Mallarının Değeri (1milyar \$)	İthal Mallarının Değeri (1milyar \$)
Kazakistan	16,2	186,20	11,0300	70,3	36,0
Türkmenistan	5,1	22,00	4,3040	12,6	10,5
Özbekistan	27,8	43,00	1,5490	15,1	10,1
Kırgızistan	5,4	5,90	1,0980	2,5	4,0
Tacikistan	7,0	6,50	935	1,4	3,5

Kaynak: Global Insight (2012)

Sovyet döneminin içe-dönük anlayışı, alt-yapının ve boru hatlarının Kuzey-Batı yönünde ve Rusya ile Sovyetlerin diğer ülkelerini kapsayacak şekilde inşa neden olmuştu. Bölgenin, dünya ile iletişiminin başka güzergahlar ile sağlanmasının gündeme gelişi; Orta Asya'da doğal kaynaklar üzerinden yeni bir "Büyük Oyun"un da kurulmasına neden oldu (Nguyen 2006, Cooley 2012).

Başlangıçta da belirtildiği üzere; Orta Asya'daki devletleri bağımsız olma sürecinde bekleyen önemli konulardan biri de "Dış Politika" meselesi idi. Bölgede Sovyet döneminin ciddi izolasyon politikasının yanı sıra bölgenin dünyanın geri kalanıyla iletişimi de Moskova odaklı bir strateji üzerinden şekilleniyordu. Tüm bu süreçlerin sonucu olarak, yeni devletler tecrübe, uzmanlık hatta bu alanda yetişmiş kişilerin – Nitekim Sovyet döneminde çok az Orta Asyalı Dışişleri Bakanlığı'nda yüksek pozisyonlarda yer alabilmişti- eksikliği ile karşı karşıya kaldılar. Bu beş devletin her biri, dış politika bağlamında farklı patikalar; bunun neticesinde de farklı davranış, tutum ve uyum yolları izlemiş oldular. Nitekim aşağıdaki Tablo 4'de de ülkelerin ekonomik bağımsızlık indekslerinin yıllar içerisindeki seyri izlenebilir.

Tablo 4: Orta Asya'daki Devletlerin Ekonomik Bağımsızlık İndeksi

EKONOMİK BAĞIMSIZLIK İNDEKSİ													
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kazakistan	50.4	51.8	52.4	52.3	49.7	53.9	60.2	59.6	61.1	60.1	61.0	62.1	63.6
Özbekistan	38.1	38.2	38.5	38.3	39.1	45.8	48.7	51.5	51.9	50.5	47.5	45.8	45.8
Kırgızistan	55.7	53.7	51.7	56.8	58.0	56.6	61.0	60.2	61.1	61.8	60.9	61.1	60.2
Tacikistan	44.8	46.8	47.3	46.5	48.7	50.4	52.6	53.6	54.4	54.6	53.0	53.5	53.4
Türkmenistan	37.6	41.8	43.2	51.3	50.7	47.6	43.8	43.0	43.3	44.2	42.5	43.6	43.8

Kaynak: Heritage Foundation (2012)

Örneğin Tacikistan; bağımsızlığıyla birlikte kısa süre içerisinde Moskova'ya yakın bir dış politika izlemeye başladı. Türkmenistan, tarafsız bir dış politika benimsemeye gayret etti. Bunun uzantısı olarak anlaşmaların ve organizasyonların bir parçası olma yönünde çaba harcadı. Kazakistan çok yönlü bir yaklaşımla Çin, Rusya ve ABD ile çok yönlü ilişkiler yürütmeye çalıştı. Kırgızistan da benzer bir politika izlemeye gayret ediyordu ama sebepleri Kazakistan'dan farklıydı. Kazakistan, büyük miktardaki doğal kaynak arzını akil bir stratejiyle dünyanın geri kalanının ilgisine sunmaya çalışırken; Kırgızistan doğal kaynaklar açısından nispi fakirlik içerisindeydi ve yabancı yatırımları çekmeye çalışıyordu. Özbekistan ise uluslararası arenada egemenliğini ve otonomisi-

ni sağlamlaştırma çabası içerisindeydi. Bu nedenle hem Moskova hem Washington alternatiflerini değerlendiriyordu.

Güney Kore'nin bölge ile olan ilişkilerine dönülecek olursa; aslında Orta Asya devletlerinin Güney Kore ile temas etmek için ilk adımı atmadığı söylenebilir. Sovyetler Birliği ile Güney Kore arasında Birliğin dağılmasından önce, son dönemde, bir resmi yakınlaşmadan söz edilebilir olsa dahi; Koryo-in Saram (Sovyet Koreliler) meselesi yani etnik köken olarak Koreli olan ama Sovyetlerde bulunan bu kişilerin kültürel adaptasyonları, politik bağlılıkları bir iç mesele olarak görülmekteydi. Güney Kore'nin yarım milyona yakın bu nüfusu bir diaspora nüfusu gibi görmesi nispeten yeni bir durumdur. Sovyet sisteminin çökmesinin Orta Asya devletleri için adeta beklenmedik bir gelişme olduğunu daha evvel vurgulamıştık. Güney Kore için de daha evvel izole olan bu bölgeyle politik, ekonomik ve kültürel ilişkiler kurma fırsatı doğmuş oldu.

Daha evvel de bahsedildiği üzere, Orta Asya'daki bağımsız devletlerle ilişkiler resmi olarak 1992 yılında başladı denilebilir. Bu yıllarda seyahat imkanının doğması ve iletişimin artması ile Koryo-in Saram denen kimseler de başka yerlere göç etme imkanı buldular ancak bu kişiler doğrudan Güney Kore'ye gitmediler. Bunun en temel nedenlerinden birisi, aslında Koryo-in Saram'ların atayurtlarının Kore yarımadasının güneyi olmamasıydı.

Koryo-in Saramlar, Güney Kore ile bölge arasında bir köprü oluşturabilir hipotezi, diplomatik ilişkilerin ilk yıllarında sıkça gündeme geldi. Ancak bu teori umulduğu kadar işlerlik kazanamadı. Bunun 3 temel nedeni vardı: Sovyet Koreliler hiçbir zaman 1948 yılında kurulmuş olan Güney Kore'de yaşamamışlardı. Güney Kore, bu kişilerin daha evvel yaşamış oldukları Vladivostok, Khabarovsk, Mançurya'yı da içermiyordu. Diğer yandan Sovyet Koreliler başta dil olmak üzere kültürel bakımdan Sovyet vatandaşı olma sürecine adapte olmuşlardı. Son olarak, Güney Kore'nin Sovyet Korelilere ilgisi görece yeni bir gelişme idi. Yine de Güney Kore'nin hala bu topluluklarla iletişimde olduğunu ve onlar için iletişim ve işbirliği kanallarını açık tuttuklarını söylemekte fayda var. Yeni dönem stratejisinde Güney Kore artık daha bütüncül bir şekilde ve farklı yollardan da ilerlemeyi tercih etmektedir.

Bu vesile ile belirtmek gerekir ki Orta Asya devletleri, Kuzey Kore ile diplomatik bağlarını da Sovyet döneminden miras almışlardır. Ancak söz konusu ilişkiler bağımsızlık döneminin başlangıcında bazı yüzeysel ziyaretlerle sınırlı kalmıştır. Nitekim Kuzey Kore'nin beş devletten yalnızca Özbekistan'da diplomatik misyonu bulunmaktadır. Güney Kore'nin bir kalkınma modeli ve potansiyel bir yatırımcı figürü olması, bölge devletlerinin Kuzey Kore ile mesafeli tavrının en önemli nedenlerinden birisi olmuştur.

Güney Kore'de iç ve dış politika geleneksel biçimde iç içe geçmiş durumdadır. Uzun süredir devam eden Kuzey Kore meselesi ve onunla son derece ilgili olan Kore yarımadası ve Doğu Asya sınırı için Washington'un rolü; Güney Kore'nin gelenekselleşmiş

politik bakış açısının temel taşlarını oluştururlar. Diğer taraftan tarihsel olarak Güney Kore'nin Çin ve Japonya ile olan ilişkisi de dış politikada önemli nirengi noktalarıdır. Yeni döneme bakıldığında, geleneksel olmayan güvenlik meseleleri olarak adlandırabileceğimiz aslında son on ya da onbeş yıldır Güney Kore'nin gündeminde olan; örneğin enerji güvenliği ya da enerji açmazı gibi hususlar da son dönemde Güney Kore'nin politik ajandasına yer almaktadır. Dolayısıyla Güney Kore'nin Orta Asya ile olan bağlarının derinleşmesi dış politikada ve küresel arenadaki pozisyonunda bir değişikliğe işaret etmektedir. Nitekim daha evvel bahsetmiş olduğumuz “Global Korea” bakış açısı da bunu yansıtmaktadır.

Çok yüzeysel bir ifadeyle Orta Asya ve Güney Kore'nin ekonomik olarak birbirini tamamlar nitelikte oldukları ifade edilebilir. Orta Asya ile Güney Kore'nin ortaklığında bir çok açıdan karşılıklı bağımlılık yapısını görmek mümkündür. Güney Kore'yi Orta Asya'da yatırım ve işbirliği yapmaya iten üç açmazı vardır: Birincisi, yerel enerji kaynaklarından yoksunluk (Güney Kore enerji ihtiyacının yaklaşık %84'ünü ithal etmektedir ve ilerleyen dönemde bu ihtiyacın artacağı düşünülmektedir). İkincisi, petrole aşırı bağımlılık (petrol ihtiyacının %50'sini ithal etmektedir). Son olarak da Orta doğu'nun ihraç ettiği hidro-karbona aşırı bağımlılık (hidro-karbon ihtiyacının %75'ini Ortadoğu'dan ithal etmektedir) (Caldor&Kim 2008). Bu açmazlar Güney Kore'nin enerji stratejisinde Orta Asya'ya önem vermesine ve yeni dönemdeki dış politikasında ciddi bir dönüşüm yaşamasına neden olmuştur.

Güney Kore Tarih Müzesi (Resim kaynağı: <http://img.eba.gov.tr/>)

GÜNEY KORE’NİN GLOBAL BAKIŞ AÇISI VE
LEE MYUNG-BAK’IN “NEW ASIA INITIATIVE”
PROJESİ

II. BÖLÜM

GÜNEY KORE’NİN GLOBAL BAKIŞ AÇISI VE LEE MYUNG-BAK’IN “NEW ASIA INITIATIVE” PROJESİ

Lee Myung-bak göreve geldiği 2009 yılından itibaren Orta Asya bölgesine yönelik daha sonuca yönelik ve iddialı bir strateji benimsedi. Güney Kore’nin stratejisi aslında özenle harmanlanmış birkaç bileşenden oluşuyordu: yüksek düzeyde diplomasi yani özellikle devlet başkanları düzeyinde ziyaretler, karşılıklı anlaşmalar ve forumlar. Bu stratejide her bir bağımsız devletin karakterine göre Güney Kore firmalarının işbirliği geliştirmeleri için gerekli adımlar da bulunuyordu. Bu adımlar elbette izole değildi. Lee Myung-bak’ın daha geniş kapsamlı bir stratejisinin yani, daha evvel de belirtildiği üzere, Güney Kore’nin küresel arenadaki rolünün yeniden tayin edilmesi gibi daha kuşatıcı ve hırslı bir hedefin bir parçasıydı (Shim&Flam, 2012, s.10).

Güney Kore’nin dış politikası geleneksel olarak Doğu Asya bölgesine odaklıdır, özellikle de Kuzeydoğu Asya’ya. ABD ile yakından ilgilidir ve Kuzey Kore meselesini odağına almış durumdadır. Diğer yandan Çin ve Japonya ile olan ilişkiler de Güney Kore’nin dış politikasında son derece dominant olan etkenlerdir. Kuzeydoğu Asya Lee’nin başkanlığı döneminde de önemini sürdürmüştür. Bu durum yalnızca Lee Myung-bak için değil, selefleri olan Başkan Roh Moo-hyun (2003-2008) ve Başkan Kim Dae-jung (1997-2002) döneminde de böyledir.

Ama büyük dönüşümler de yaşanmıştır. Mesela 2007 yılı Kasım ayında beş ülkenin de katılımıyla² Güney Kore – Orta Asya işbirliği forumu gerçekleşti. Böyle bir forumun düzenleniyor olması bölgede Güney Kore’nin işbirliğini geliştirme, iletişim kanallarını açık tutma adına attığı bir çok adıma örnektir. Nitekim bir Güney Kore hükümet yetkilisinin açıklaması şöyledir: “Güney Kore bazı açılardan bir dünya lideri gibi görünüyebilir. Ama Güney Kore’nin dış politikası dört güce odaklıdır: ABD, Rusya, Çin ve Japonya. Diğer bölgeler ihmal edilmiş durumdadır. Her bir bağımsız devlete ayrı ayrı önem verdiğimiz böyle bir forumu düzenliyor olmak bizim diplomatik ufkumuzun genişlediğini gösterir.”³

Başkan Lee döneminde dış politikada iki önemli değişim görüldü. Birincisi, yeni girişimlerin “Global Korea” stratejisi içerisinde bölgesel ve küresel rolünü yeniden tanımlamaya yönelik bir amaçla şekillendirilmesidir. Bu çıkışla birlikte Güney Kore artık Kuzeydoğu Asya’daki büyük güçlerin gölgesinden çıkan bir role büründüğünü beyan etmiş oluyordu. “Genişleyen Global Ortaklık”⁴ dokümanı, nihayetinde bu amacı gösteriyordu. İkincisi, New Asia Initiative projesi yoluyla Güney Kore’nin Doğu ve

2 Bu forum düzenli aralıklarla tekrarlanmaktadır. Son olarak 2012 yılında Seul kentinde beş ülkenin de katılımıyla gerçekleşti.

3 “Korea Expands Diplomacy Through Regional Forums”, Chosun Ilbo, 2 Aralık 2009.

4 “Broadening Global Partnership” hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. http://csis.org/files/publication/120727_KimSunghan_GlobalKorea.pdf.

Batı'daki komşularıyla da oldukça derin bağlar geliştirmesidir. ASEAN⁵ (Association of Southeast Asian Nations) ülkeleri ile ilişkiler genişletildi. Orta Asya ile olan bağlantılara da önem verildi.

Daha evvel de bahsedildiği üzere, Güney Kore'nin amacı kendisini gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında bir köprü olarak konumlandırmaktı (Zhu, 2007; 2009). Başkan Lee, Asya ülkeleri için bir model olabilme kapasitesinin Çin, Rusya ya da ABD gibi ülkelere ziyade Güney Kore'de mevcut olduğunun altını çiziyordu. Aslında büyük bir güç olmamakla birlikte etrafındaki büyük güçlerin etkisi altında olan ve kimi zaman onların adımları nedeniyle zor durumda kalan Güney Kore'nin bu tarihsel arka planı da; etrafındaki büyük güçler tarafından politik, ekonomik, kültürel olarak sürekli baskı altında olan Orta Asya ülkeleri ile son derece benzerdi. Bu çerçeveden bakılınca Güney Kore, Orta Asya ülkeleri için Rusya ve Çin'e alternatif olabilecek yumuşak bir çıkış kapısı sunmaktaydı.

New Asia Initiative, ilk olarak 2009 yılında Endonezya'da sunuldu. Hedefi "Asya'nın tüm ülkelerinin işbirliğini artırma" olarak açıklandı. Bu yönden bakılınca inisiyatifte Kuzeydoğu Asya temel alınmış gibi görünebilir ama söz konusu girişim için Asya, Doğu ve Orta Asya'yı da kapsar şekilde ele alınmakta idi. Bu nedenle projenin sunumunda Orta Asya devletlerinin de bu projede önemli rol oynayacağı vurgulandı.

Genel olarak bakıldığında bu girişim ile Güney Kore'nin diplomatik ufkunun genişletilmesi hedeflenmişti denilebilir. Uzun vadeli bir bakış açısı ile Pasifik, özellikle de ABD, Çin, Japonya ve Kuzey Kore ile olan ilişkilerde bir dönüşüm hedefleniyordu elbette. Diğer yandan, ASEAN ülkeleriyle ortaklık, Avustralya, Yeni Zelanda, Orta Asya ülkeleriyle de ikili ilişkilerin ve ortaklıkların artırılması hedefleniyordu. Girişim, Güney Kore'nin politika, ekonomi ve güvenlik alanlarında daha kendinden emin bir tutum sergilediği bir projeydi. Buradaki geleneksel olmayan güvenlik politikası, gelecekte daha da mühim hale gelebilecek enerji problemi ile de yakından ilgiliydi elbette. Güney Kore, yeni stratejisinde ülkeleri coğrafi biçimde gruplamaktan sakınmıştı. Bunun yerine amaca özgü bir yaklaşımla ülke ve bölgelerle ilişkisini biçimlendirmeyi tercih etti.

Güney Kore'nin bölgeyle diplomatik temaslarının bağımsızlıktan hemen sonra başladığı daha evvel belirtilmişti ancak Başkan Lee'nin 2011 yılında Moğolistan, Özbekistan ve Kazakistan'ı kapsayan uzun gezisi, bölgeye verdiği önemi son derece belirgin bir şekilde göstermiş oldu.

5 ASEAN, Güneydoğu Asya Uluslar Birliği; 1967 yılında Vietnam Savaşı'ndan kaynaklanan komünist yayılmacı politikaya karşı Filipinler, Malezya, Tayland, Endonezya ve Singapur tarafından Bangkok'ta kurulmuştur. Örgütün yeni dönemdeki hedefleri, bölge ülkelerinin ekonomik büyümesine ivme kazandırılması, toplumsal ve kültürel gelişim, bölgede barış ve istikrarın sağlanmasıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.asean.org/>.

Güney Kore Devlet Başkanı Lee

(Kaynak: <http://lovelace-media.imgix.net/getty/107186701.jpg>)

Orta Asya ülkeleriyle ilişkisinde birkaç anahtar partner (özellikle Özbekistan, son dönemde Kazakistan) ve bazı stratejik sektörler (doğal gaz, uranyum, petro kimya ve son dönemde altyapı) seçilmişti. Doğrudan yatırımlar ve arama haklarına sahip olma Güney Kore'nin Özbekistan ve Kazakistan'la ilişkisinin temel taşlarını oluşturmaktadır. Bu iki ülke de KOICA (Korean International Cooperation Agency) dış yardım programının parçasıdır ve bu programdaki 28 ülke arasında üst sıralarda yer almaktadır. Son dönemde bu ülkelerle yapılan anlaşmaların sayısı ve çeşidi de artmaktadır.

Modernleşme tecrübesi de Güney Kore ile Orta Asya ülkeleri arasındaki ilişkiye başka bir bakış açısı getirmektedir. Devlet öncülüğünde hızlı kalkınma modeli Güney Kore'nin simgesi haline gelmiştir. Burada ekonomik kalkınma ile beraber dikkat çeken bir politik dönüşümden de bahsetmemek mümkün değil. Şöyle ki Güney Kore'nin ileri teknolojisi ve modern endüstrisinin yanı sıra parlak demokratik dönüşümü de göze çarpmaktadır.

Bu izlenimi körükleyen bir diğer husus da Kore popüler kültürünün (Hallyu) uluslararası alandaki yükselişinin Kore toplumunun müreffeh, açık ve politik açıdan özgür bir ülke olarak çizdiği portreyi sunmasıdır. Bu anlamda Hallyu, Güney Kore'nin bir

“yumuşak güç” unsuru olarak belirmektedir. Bu kültür, Orta Asya ülkelerinde de, dünyadaki trende uygun bir biçimde, popüler hale gelmiştir.⁶

Belki de dışarıdan bakıldığında böyle bir politik dönüşümün imgesi henüz Orta Asya’da otoriter ya da tek partili yönetimler için makul bir model gibi görünmüyor olabilir. Ancak Güney Kore ile ilişki içindeki bu devletler, Güney Kore’nin ilişkilerinde siyasi ajandasının olmadığı prensibine olan inanç ile bu ülkenin ekonomik kalkınma modelini takip etmeye heveslidirler. Belki de böyle bir model, Orta Asya ülkelerindeki bazı kesimler tarafından kendi çizgisini empoze etmeye çalışan Rusya ve Çin’den daha da cazip görünüyor olabilir.

Gerçi Güney Kore’nin bölge için bir ilham oluşu yeni bir durum değil. Güney Kore’deki Konfüçyanizm etkisi ile sosyal ilişkilerin ön planda olduğu yapısı; Asya ülkeleri için Batı’nın bireyciliği önemseyen ve yazılı kuralları ön plana çıkaran yapısından daha uygun görünmektedir. Peki son dönemde NAI ile sembolleşen asıl yenilik nedir? Böyle bir modelin örnek alınmasının bizzat Güney Kore tarafından destekleniyor oluşudur. Örneğin Güney Kore, 2009 yılında OECD ve 2010 yılında DAC’ye üye olmuştur ve bu yeni sorumluluğunun bir parçası olarak 2011’de 1.3 milyar \$ harcamıştır. Dünyada dış yardımların toplamı ise 125.1 milyar \$’dır. Güney Kore, 2006-2011 döneminde dış yardımlarını yaklaşık olarak üç katına çıkarmıştır. 28 ülkeyi kapsayan dış yardım şemsiyesi oldukça geniştir ve hatta bazı gelişmiş ülkeleri de kapsamaması nedeniyle eleştiri konusu olmuştur. Bu bağlamda OECD’nin üst düzey siyaset analisti Michael Ward, Güney Kore’nin yardım konusunda tutumunun ülkenin ekonomik gücüyle beraber bölgesel stratejisi ile ilgili olduğunu belirtmektedir.⁷

Official Development Assistant (ODA)⁸ ile beraber Güney Kore, Orta Asya ülkeleri ile bağlarını güçlendirme adına bir çok organizasyon ve programa imza atmaktadır.⁹ Örneğin Korean Development Institute (KDI) kalkınma tecrübesini paylaşma amacıyla bünyesine bir çok mezun öğrenciyi davet etmektedir. Son dönemde Orta Asya devletlerinden, özellikle Özbekistan, Kazakistan ve Kırgızistan’dan bir çok öğrenci de programa katılmaktadır.

6 Hallyu ve dünya çapındaki etkisi hakkında ayrıntılı akademik bilgi için bkz. <http://www.elon.edu/docs/e-web/academics/communications/research/vol2no1/09suejin.pdf>

7 <http://www.euractiv.com.tr/3/article/ab-butceyi-kisarken-turkiye-ve-guney-kore-dis-yarim-harcamalarini-artiriyor-027072>

8 ODA hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.odakorea.go.kr/eng/overview.What.do>

9 ODA ve Güney Kore’nin dış yardım bileşenlerinin analitik bir sunumu için bkz. <http://www.elon.edu/docs/e-web/academics/communications/research/vol2no1/09suejin.pdf>

ORTA ASYA ÜLKELERİ İLE
GÜNEY KORE İLİŞKİLERİ

III BÖLÜM

ORTA ASYA ÜLKELERİ İLE GÜNEY KORE İLİŞKİLERİ

ÖZBEKİSTAN

Normalde komşusu Kazakistan'ın gelişmesiyle gölgede kalan Özbekistan, 90'ların hemen başında Güney Kore ile olan ilişkilerini güçlendirmeye başladı. Güney Kore de kendisini Özbekistan'ın kilit yatırımcılarından ve ticari partnerlerinden birisi olarak konumlandırdı. Verilere bakıldığında Güney Kore, Özbekistan'ın 4. büyük ticari partneridir. Son 20 yıl içinde Güney Kore ile ticaret hacmi yıllık 5 milyar \$'ı aşmıştır ve bunun 3 milyar \$'ı Güney Kore'nin Özbekistan'a yaptığı doğrudan yatırımlardan oluşmaktadır. Ülkede yaklaşık 400 yatırımcı Güney Kore firması bulunmaktadır (Central Asia Newswire 2012a, Voloshin 2012). İşbirliği alanları medyadan medikal sektöre, krediden hibeye değişiklik göstermektedir (Central Asia Newswire 2012b). Ancak odaklanılanlar, daha ziyade stratejik alanlardır; hidrokarbonlar, mineraller, uranyum yani Güney Kore'nin enerji planlamasındaki anahtar sektörlerdir.¹⁰ Ülkeyi ve belki de geniş anlamda bölgeyi enerji ihracına uygun hale getirmenin dışında ana amaçlardan

¹⁰ Bu planlama 2012 Ağustos'unda lanse edilen Uz-Shindong yatırım ortaklığının Navoi'de bir silikon vadisi kurma projesini ve Jizzakh projesini de kapsamaktadır.

biri de; uranyum, tekstil, otomotiv sektörü gibi stratejik alanlarda Özbekistan'ın gelişmesini sağlamaktı.

1992 yılında Güney Kore Özbekistan'a büyük yatırımlar yapmaya başladı. Otomotiv sektöründe 1 milyar \$'lık Uz-Daewoo yatırımı, Daewoo Unitel ile telekom sektörü ve Kabool Tekstil Ltd.Şti. gibi.¹¹ Ancak ilk yatırım hamleleri dışsal bazı nedenlerle yavaşladı. 1997 Asya krizi, tüm Asya ile birlikte Güney Kore'yi de sarmıştı. Dolayısıyla Güney Kore'nin Orta Asya'daki ekonomik hamleleri de bu krizden etkilendi. Projelerin büyük kısmı askıya alındı, yatırım seviyesi birkaç yıl içinde keskin bir düşüş yaşadı. Örneğin Daewoo'nun Özbekistan'ın Andijan kentindeki otomotiv yatırımları ve Kazakh Telecom'daki yatırımlar askıya alındı. Güney Kore'nin enerji sektöründeki gide-rek artan ihtiyacına rağmen Asya kriziyle yavaşlayan yatırımları, yeni yüzyıla birlikte iddialı bir ivme kazandı. Uz-Daewoo'nun Fergana Vadisinde ve Kabool Tekstil fabrikasındaki kayıplarına rağmen, altın, tungsten, kömür, elektronik, yerel bankacılık ve en önemlisi enerji sektöründe cesur yatırımları mevcuttur (Peyrouse, 2010).

2006 yılı iki ülke arasındaki ilişkilerde bir dönüm noktası oldu. Özbekistan Cumhurbaşkanı Karimov'un Güney Kore ziyaretinde imzalanan Stratejik Ortaklık Belgesi ile yatırım sektöründe yeni bir dönem açıldı¹² ve o yıl, Özbekistan'ın Uzbekneftegaz şirketi ile Korea National Oil Corporation ve Korea Gas Corporation (KOGAS) arasında bir MOU (Memorandum Of Understanding) imzalandı. Bu anlaşma iki Kore şirketine Chust-Pap ve Namangan-Terachi'deki petrol ve doğalgaz kaynaklarını sondaj ve işletmeye yönelik münhasır haklar veriyordu. Birkaç yıl sonra Güney Kore'nin KOGAS şirketi ile Uzbekneftegaz şirketi arasında imzalanan bir anlaşma ile Üstyurt platosunda Surgil gaz projesi için¹³ bir ortaklık da başlatıldı. Daewoo International da Kushkduk ve Ashibulok'da yani platonun diğer iki bloğunda bir araştırma ve çıkarma anlaşması imzaladı. 2009 yılı itibarıyla iki ülke arasında imzalanan MOU da, otomotivden tekstile, tarımdan bilgi teknolojilerine ve çevreye kadar 120 milyon \$'lık ekonomik yardımı kapsıyordu.¹⁴

Bunların yanı sıra, Güney Kore uranyum bağımlılığını azaltabilmek için Özbekistan'ın hidrokarbon arzıyla da ilgileniyordu. Bu nedenle Korea Resources Corporation şirketi Zhantuar'da yatırım yapmıştır. 2008 yılında Korea Electric Power (KEPCO) şirketi 100 milyon \$ değerinde, 2,600 tonluk uranyum (ki bu miktar Güney Kore'nin toplam ihtiyacının yaklaşık %9'udur) için 2015 yılına dek sürecek bir anlaşma imzaladı. Eğer projeler başarıya ulaşırsa, Güney Kore enerjinin yaklaşık %97'sini Kore

11 Bugün bu şirketlerde Güney Kore sermayesi bulunmamaktadır. (Sebastien Peyrouse, "South Korea's Advances Into Central Asia," Issue of the CACI Analyst, Central Asia-Caucasus Institute, 1 Eylül 2010.)

12 "Korea, Uzbekistan Enter New Partnership Era," Korea Times, 30 Ağustos 2012.

13 Proje hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.oguzbekistan.com/2013/presentations/documents/D1PS2-NabilKhodadadNEW2.pdf>

14 "Korea, Uzbekistan Agree [on] Economic Cooperation Projects," Chosun Ilbo, 12 Mayıs 2009.

şirketleri aracılığı ile sağlıyor olacaktır. Bunun de ötesinde Güney Kore'nin giderek artan nükleer enerji bağımlılığı çerçevesinde; Özbekistan'daki 20 reaktör ve buna ek olarak 6 tanesinin daha aktif hale getirilmesi ile ihtiyacının büyük ölçüde karşılanması beklenmektedir.

Taşımacılık ve diğer lojistik alanlardaki gelişmeler de Özbekistan ve Kore arasındaki ilişkileri geliştirdi. Ulaşım alanındaki en çarpıcı Güney Kore projelerden biri tüm bölgenin ulaşımını etkileyen bir taşıma ağının Navoi'de yapılandırılması idi. 2008 yılında imzalanan bir MOU ile Güney Kore firmalarına Navoi havaalanının yenilenmesi projesi verildi. Bu havaalanı Özbekistan'ın güneybatısında bölgesel bir taşıma ağı ve serbest ekonomik bölge ile bağlantıları da içeren bir proje idi.

Navoi Havalimanı (Kaynak: <http://www.navoi-airport.com/>)

Havaalanı doğal kaynak rezervlerinin de merkezinde bulunmaktaydı, bu açıdan uranyum ve altının taşıma maliyetinin düşürülmesine katkısı büyüktü.¹⁵ Navoi, mevcut haliyle de bölgede son derece kritik bir taşıma ağının merkezinde bulunmaktaydı. Hanjin Group, (Kore'nin kargo alanındaki büyük holdinglerinden birisi, aynı zamanda Korean Air'in akraba şirketi) yalnızca havaalanının genişletilmesi değil; kara transferiyle havaalanını bağlayan bir projeyi üstlendi. Söz konusu havaalanı 2009'dan itibaren Avrupa ve Asya'ya haftada 18 uçuşu sağlamaktadır. Ayrıca Orta Asya'nın son teknoloji

¹⁵ "Uzbekistan and South Korea Vow Cooperation," Central Asia Online, 20 Eylül 2012, (http://centralasiaonline.com/en_GB/articles/caii/newsbriefs/2012/09/20/newbrief-04).

donanımların mevcut olduğu en büyük kargo terminaline sahiptir ve bu sayede yılda 100,000 ton kargo taşımaktadır.¹⁶

2008 yılında Navoi projesi imzalanırken, (Kaynak: skynews)¹⁷

Bu proje Özbekistan'da yalnızca bir taşıma merkezi anlamına gelmemektedir. Uzun vadede Free Industrial Economic Zone (FIEZ) ile Navoi arasındaki taşımayı da sağlaması hedeflendiğinden, Güney Kore için bu proje sadece bir havaalanı ve taşıma ağı projesi değil, aynı zamanda Orta Asya'yı dünyaya açabilecek kapasiteyi sağlayabilmenin de bir göstergesidir.

16 "Korea, Uzbekistan Enter New Partnership Era," Korea Times, 30 Ağustos 2012, (http://www.koreatimes.co.kr/www/news/issues/2012/11/211_118689.html)

17 Fotoğraf kaynağı: Kal Photos, (http://www.skynews.co.kr/sky_news_view.asp?ltype=E&page=33&seq=2805&row=2805)

Özbekistan ve Güney Kore arasındaki parlak ilişkilerde iki ülke devlet başkanlarının kişisel yakınlıklarının da son derece önemli olduğunu belirtmekte fayda vardır. İki ülke devlet başkanları sıklıkla kişisel ilişkilerinin ne kadar yakın olduğunu vurgulamaktadırlar. Hatta bu bağlamda Kerimov'un, Güney Kore'ye rekor sayıda ziyaret gerçekleştirdiği de belirtilebilir.

Kerimov'un 2016 yılında vefat etmesi ve sonrasında Mirzoyev'in Özbekistan'daki koltuk değişiminde yeni bir dönemi başlatması, her iki ülkedeki iktidar değişiminin başkanların kişisel yakınlıkları nedeniyle kurulmuş olan köprülerde nasıl bir değişiklik yaratacağı konusunda soru işaretleri getiriyor. 2017 yılı Özbekistan'la olan diplomatik ilişkilerin kuruluşunun 25. yılıydı, her iki ülkeden de özellikle ekonomik ilişkilerin ve işbirliğinin başarıyla devam etmesi yönünde mesajlar geldi.

Özbekistan'ın Rusya ile olan ilişkilerinde gireceği yeni dönemin ve özellikle de Güney Kore'nin Kuzey Kore ile yaşadığı gerginliğin uluslararası ilişkilerde Özbekistan'la olan ilişkilerini nasıl etkileyeceğini görmek ise önümüzdeki yıllarda mümkün olacaktır.

Başkan Lee ve Başkan Kerimov aileleri ile Güney Kore Başkanlık Konutunda
(Kaynak: Kore Dışişleri Bakanlığı arşivi)

Nitekim aşağıdaki tablo 5'de bu iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin sıklığı açıkça izlenebilir.

Tablo 5: Güney Kore — Özbekistan Arasındaki Diplomatik İlişkiler Kronolojisi

Zaman	Kapsam
06.1992	Özbekistan Devlet Başkanı İslam Karimov'un Kore ziyareti
06.1994	G.Kore Devlet Başkanı Young-Sam Kim'in Özbekistan ziyareti
02.1995	Özbekistan Devlet Başkanı İslam Karimov'un Kore ziyareti
10.1999	Özbekistan Devlet Başkanı İslam Karimov'un Kore ziyareti
05.2005	G.Kore Devlet Başkanı Mu-Hyeun Noh'un Özbekistan ziyareti
03.2006	Özbekistan Devlet Başkanı İslam Karimov'un Kore ziyareti
09.2006	G.Kore Başbakanı Myeng-Suk Han'ın Özbekistan ziyareti
03.2007	G.Kore Eğitim bakanı Shin-İl Kim'in Özbekistan ziyareti
08.2007	G.Kore Çalışma bakanı Sang-Su Lee'nin Özbekistan ziyareti
09.2007	G.Kore Mevzuat bakanı Ki-Myeng Nam'un Özbekistan ziyareti
10.2007	G.Kore Bilgi ve İletişim bakanı Young-Hwan Yu'nun Özbekistan ziyareti
12.2007	G.Kore Dış İşleri Bakanı Min-Sun Song'un Özbekistan ziyareti
12.2007	G.Kore Strateji ve Maliye bakanı Oh-Kyu Kwon'un Özbekistan ziyareti
02.2008	Özbekistan Devlet Başkanı İslam Karimov'un Kore ziyareti
03.2008	G.Kore Başbakanlık baş müdürü Jung-Pyo Cho'nun Özbekistan ziyareti
05.2008	G.Kore Başbakanı Seung-Su Han'ın Özbekistan ziyareti
06.2008	G.Kore Başbakanlık baş müdürü Jung-Pyo Cho'nun Özbekistan ziyareti
08.2008	G.Kore Millet Meclisi Başkan yardımcısı Yun-Sung Lee'in Özbekistan ziyareti
09.2008	Pekin Olimpiyatında zirve konferansı
10.2008	G.Kore Yayın ve İletişim Komitesi bakanı Si-Jung Choi'nin Özbekistan ziyareti
10.2008	G.Kore Diplomat ve Dış Ticaret Komitesi bakanı Jin Park'ın Özbekistan ziyareti
05.2009	G.Kore Devlet Başkanı Myeng-Bak Lee'in Özbekistan ziyareti
02.2010	Özbekistan Devlet Başkanı İslam Karimov'un Kore ziyareti
08.2011	G.Kore Devlet Başkanı Myeng-Bak Lee'in Özbekistan ziyareti
08.2012	G.Kore Strateji ve Maliye bakanı Jae-Wan Park'ın Özbekistan ziyareti
09.2012	Özbekistan Devlet Başkanı İslam Karimov'un Kore ziyareti
11.2012	G.Kore Kamu Yönetimi ve Güvenlik Bakanlığı Müsteşarı Pil-on Seo'nun Özbekistan ziyareti
12.2012	G.Kore İstihdam ve Çalışma bakanı Chae-Pil Lee'nin Özbekistan ziyareti

Kaynak: Derleme, Son teyit tarihi: 03.2013

Özbekistan'da, dışarıdan bakıldığında yönetim anlayışı açısından yabancı yatırımcıların alışkın olmadıkları bir risk portföyü bulunmaktadır. Nitekim ülkeye yapılan yabancı doğrudan yatırımlar 2011 yılında 20 puan, 2012 yılının ilk çeyreğinde ise 50 puan düşmüştür ki bu rakamlar yaklaşık olarak 481 milyon \$'lık bir kayba işaret etmektedir.¹⁸ Güney Kore'nin de bu ülkede zarara uğradığı yatırımlar olmuştur. Yolsuzluk ve yönetsel keyfiliğin yanı sıra Özbek para biriminin (Som) Kore para birimi (Won) karşısında konvertible olmaması da bu ülkedeki Güney Kore firmalarının kar oranlarını etkilemektedir.¹⁹ Tüm bunlara rağmen Güney Kore'nin Özbekistan ile olan ilişkileri giderek derinleşmekte ve genişlemektedir. Örneğin 4.16 milyar \$ değerindeki Uz-KorGasChemical kompleksi Surgil alanında yatırım yapılmıştır. Bu proje ayrıca bilgi teknolojilerinin transferini ve stok değişim programlarının modernize edilmesini de içermektedir.

Özbekistan'ın Güney Kore için tek önemi ekonomik değil elbette; Özbekistan'da diğer Orta Asya ülkelerinin hepsinden fazla Koryo Saram yaşamaktadır: yaklaşık 198,000 kişi. Bu kişilerin iki ülke arasındaki ticari ilişkilere katkısı 2010 yılı için yaklaşık 100 milyon \$ olmuştur.²⁰

18 Yine de 2012 yılı itibarıyla 360 Özbekistan firmasının Güney Kore şirketlerinden partnerleri mevcuttur. Ticaret, elektrik, madencilik, kimya, gıda endüstrisinin yanı sıra makine, metal sanayii, sağlık, üretim, turizm ve hizmet sektöründe bulunmaktadır. Halihazırda 84 Güney Kore şirketi Özbekistan Ekonomi, Yatırım ve Ticaret Bakanlığı'na kayıtlıdır ve 5 Milyar \$'lık Güney Kore yatırımı bildirilmiştir. ("Korea, Uzbekistan Enter New Partnership Era," Korea Times, 30 Ağustos, 2012.).

19 Graubner, "Uzbekistan: South Korea Feeling Lucky," EurasiaNet.org, 5 Haziran 2012, (<http://www.eurasianet.org/print/65500>).

20 Güney Kore ile Özbekistan arasındaki ticari veriler için lütfen bkz. Ek1

KAZAKİSTAN

Kazakistan'ın Güney Kore ile Özbekistan kadar geniş ölçekli ekonomik ve diplomatik ilişkileri olmasa da Güney Kore'nin bölgedeki ikinci en önemli partneri denilebilir. Bilindiği gibi Kazakistan bölgedeki en büyük ve en zengin ülke. Ciddi seviyede doğalgaz ve petrol rezervlerine sahip. Bunlara ek olarak, Kazakistan'ın tarihsel arka planında Güney Kore için önemli bir dönüm noktası var. 171,781 Koreli, Sovyetler Birliği tarafından 1937 yılında Kazakistan'ın nüfus yoğunluğu son derece düşük bir bölgesine transfer edilmiştir. Son derece zor hayat şartlarında ve neredeyse izole bir biçimde yaşamış olan bu Koryo Saram'ların Kazakistan'daki bugünkü sayısı yaklaşık 100,000'in üzerindedir. Bu Koreli nüfus Kazakistan toplumu ile bütünleşmiş olup endüstri ve ticari alanda ciddi başarı elde etmiş kişileri de kapsamaktadır.

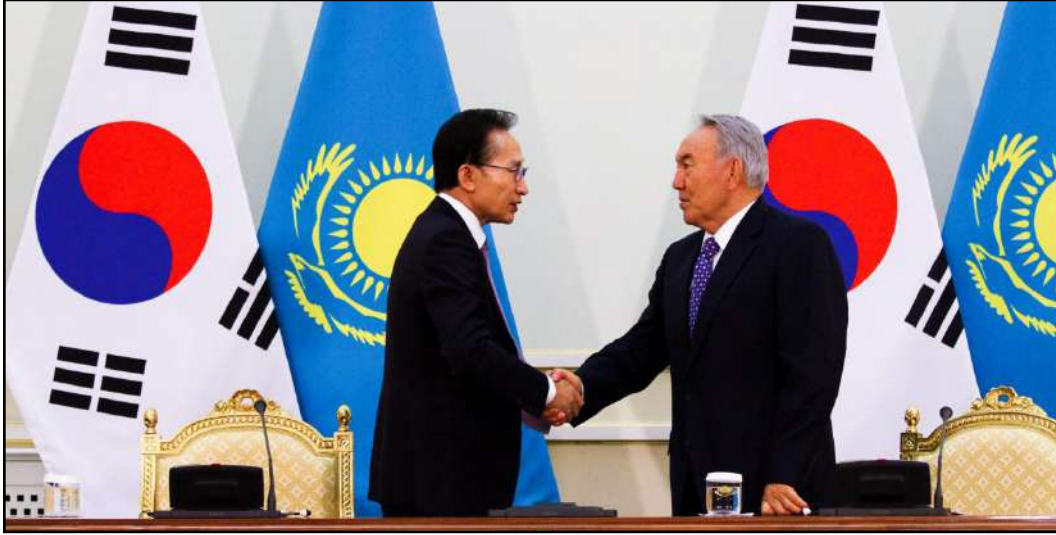
Ayrıca Kazakistan'ın bölge devletlerine nazaran ilişkilerini geliştirme konusunda ciddi adımlar attığı görülmektedir. Tablo 6'da Kazakistan ile Güney Kore arasındaki diplomatik ilişkilerin kronolojisi görülebilir.

Tablo 6: Güney Kore — Kazakistan Arasındaki Diplomatik İlişkiler Kronolojisi

Zaman	Kapsam
11.1990	Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev'in Kore ziyareti
07.1992	G.Kore Dış İşler Bakanı Sang-ok Lee'nin Kazakistan ziyareti
05.1995	Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev'in Kore ziyareti
10.1997	Kazakistan 1. Başbakan yardımcısı Yesimov'un Kore ziyareti
08.2001	Kazakistan Senato Başkanı Avdıkarmov'un Kore ziyareti
09.2002	Kazakistan Sanayi ve Ticaret bakanı Yesenbayev'un Kore ziyareti
10.2002	Kazakistan Dışişleri bakanı Tokayev'un Kore ziyareti
11.2002	G.Kore Sanayi ve kaynaklar bakanı Kuk-hwan Shin'in Kazakistan ziyareti
11.2003	Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev'in Kore ziyareti
03.2004	G.Kore Sanayi ve kaynaklar bakanı Hee-bum Lee'nin Kazakistan ziyareti
07.2004	Kazakistan Yargıtay başkanı Mami'nin Kore ziyareti
09.2004	G.Kore Devlet Başkanı Mu-hyun Noh'un Kazakistan ziyareti
11.2004	G.Kore Seul belediye başkanı Myeng-Bak Lee'in Kazakista ziyareti
04.2005	Kazakistan Ekonomi Başkanı Marchenko'nun Kore ziyareti
04.2005	Kazakistan Enerji ve Yeraltı kaynakları bakanı Shukolic'in Kore ziyareti
08.2005	G.Kore Anayasa Mahkemesi Başkanı Yong-Chul Lee'nin Kazakistan ziyareti
09.2005	G.Kore Millet Meclisi Başkan yardımcısı Won-kı Kim'in Kazakistan ziyareti
01.2006	G.Kore Yönetim Başkanı Young-gyo Oh'un Kazakistan ziyareti
09.2006	G.Kore Başbakanı Myoun-suk Han'in Kazakistan ziyareti
05.2008	G.Kore Başbakanı Seung-su Han'in Enerji Kaynakların Politikası müzakere etmeye Kazakistan ziyareti
05.2009	G.Kore Devlet Başkanı Myeng-Bak Lee'in ziyareti
04.2010	Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev'in Kore ziyareti
08.2011	G.Kore Devlet Başkanı Myeng-Bak Lee'in ziyareti
03.2012	Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev'in Kore ziyareti
05.2012	Kazakistan Başbakan yardımcısı Kelimbetov'un Kore ziyareti
05.2012	G.Kore Ekonomi ve Ticaret Elçisi'nin Kazakistan ziyareti
09.2012	G.Kore Devlet Başkanı Myeng-Bak Lee'in Kazakistan ziyareti

Son teyit tarihi: 03.2013 Kaynak: Derleme

Bu çerçeveden baktığımızda görüyoruz ki, Başka Lee Myung-Bak'ın koltuğa oturduğu 2009 yılından itibaren Güney Kore, bölge ile sağlam ve güçlü ilişkiler geliştirme yönünde adımlar atmış, ayrıca bir ticari partner olarak da varlığını yoğun biçimde gösterir olmuştur. Güney Kore, güncel verilere göre Kazakistan'ın en büyük ticaret hacmine sahip 14. ticari partneridir. İki ülke arasındaki ticaret hacmi 2012 yılının ilk yarısında 600 milyon \$'ı aşmıştır ve 2011 yılında 1 milyar \$'ın üzerinde seyretmiştir. 2010 yılında 760 milyon \$'lık ticaret hacmini göz önünde bulundurursak iki ülke arasındaki ticari ilişkilerin artan bir ivme ile seyrettiği söylenebilir.²¹

Başkan Nazarbayev ve Başkan Lee²²

Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev kişisel olarak da Güney Kore ile yakın ilişkiler geliştirmiş; 1991 yılındaki bağımsızlık sürecinin hemen ardından kalkınma konusunda bir rol model olarak Güney Kore'yi aldığını ifade etmişti.²³ Nitekim Nazarbayev 1990'ların başında Güney Kore'li ekonomist Chan Young-Bang'a Kazakistan'ın özelleştirme planını hazırlama görevi vermişti. Ancak plan tamamen Bang'ın çizdiği taslak doğrultusunda ilerlemedi.²⁴

21 Güney Kore ile Kazakistan arasındaki ticari veriler için lütfen bkz. Ek1

22 <http://www.korea.net/NewsFocus/Policies/view?articleId=102568>

23 Belirtmek gerekir ki Nazarbayev çeşitli zamanlarda Singapur gibi diğer Asya ülkeleri ile de kalkınma konusunda temaslarda bulundu. Ama bu alandaki en güçlü ilişkileri Güney Kore ile oldu.

24 1992 yılı Ocak ayında Bang, Başkanlık Ofisine doğrudan bağlı olan Kazakistan İdare, Ekonomi ve Stratejik Araştırmalar Enstitüsü'nü (KIMEP) kurdu. Bang, 1993 yılında buradan ayrıldı ancak bu kurum yüksek profilli çeşitli araştırmacıları bünyesine katmaya devam etti. Ayrıntılı bilgi için bkz. Robert Cutler, "South Korea Deepens Role in Central Asia."

Kazakistan Kuzey Hazar Petrol İşletmesi (Kaynak: <https://qzprod.files.wordpress.com>)

Güney Kore'nin Kazakistan'la olan ekonomik bağları giderek artmaktadır. 2008 yılında Güney Kore Kookmin Bank, Kazakistan Bank Center Credit'ten 364 milyon \$ değerinde hisse alarak son on yıldır ilk sınır ötesi hisse alımını yapmıştı. Kookmin, Güney Kore'nin en büyük bankalarından biri olup yurt içindeki düşük karlılık oranını deniz aşırı yatırımlarla yükseltmeye çalışmıştır. Başkan Lee, 2011 yılındaki gezi ile iki ülke arasındaki ilişkileri tazelemiştir. Bu gezi esnasında 4 milyon \$ değerinde iki büyük yapım anlaşmasına da imza atılmış oldu. Bu anlaşma iki ülke arasında diplomatik ilişkilerin kurulduğu 1992 yılından itibaren imzalanan en büyük anlaşmaydı. Yine 2008 yılında Güney Kore hükümeti Kazakistan'dan 2011 ila 2017 yılları arasında 200 tonluk bir uranyum ihracatını içeren bir anlaşmaya imza attı.²⁵

2008 yılında Seul ve Astana arasında imzalanan bir MOU, Hazar Denizi bölgesinde Korean Consortium şirketi tarafından Caspian Oil Project çerçevesinde petrol arama haklarını içermektedir. Diğer yandan The Korea National Oil Corporation²⁶, SK, LG International, Daesung International ve Samsung'un bulunduğu 85 milyon \$'lık ve Zhambyl offshore petrol sahasının %27'sine sahip olan bir ortaklıktır. Bu sahadaki araştırma muhtemelen Kazakistan devletinin sahip olduğu enerji devi KazMunayGaz şirketinin öncülüğünde yürütülecektir.

LG Chem, Kazakistan Atyrau'da büyük ölçekli bir petro-kimya tesisi kurulmasına yönelik olarak bir anlaşma imzalamıştır. Ayrıca Balkash'ın güneyinde 1,320 megawatt'lık bir kömür-enerji tesisi de kuracaktır. Tesis sorunsuz bir biçimde 2016 yılında hayata geçerse, 1,4 milyar \$ değerinde olacaktır. Balkash'taki bir başka proje ise KEPCO ve Samsung C&T'nin hisselerinin %70'inin alımına garantörlük etmiş olduğu elektrik üretim projesidir.²⁷ Bu proje hayata geçtiğinde Güney Kore Kazakistan'ın en büyük doğrudan yatırımcısı seviyesine yükselecektir.

25 Zhuldus Baizakova, "Nuclear Fuel Bank or Nuclear Graveyard?" Asia Times Online, 7 Eylül 2012, (http://atimes.com/atimes/Central_Asia/NI07Ag01.html).

26 Daha ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.knoc.co.kr/ENG/sub01/sub01_1_1.jsp

27 "Lee Meets Kazakh Leader," Chosun Ilbo, 26 Ağustos 2011; "Kazakhstan, South Korea Sign \$7 Billion in Investment Deals," Central Asia Online, 28 Mart 2012. (http://centralasiaonline.com/en_GB/articles/cai/newsbriefs/2012/03/28/newsbrief-04)

KIRGIZİSTAN

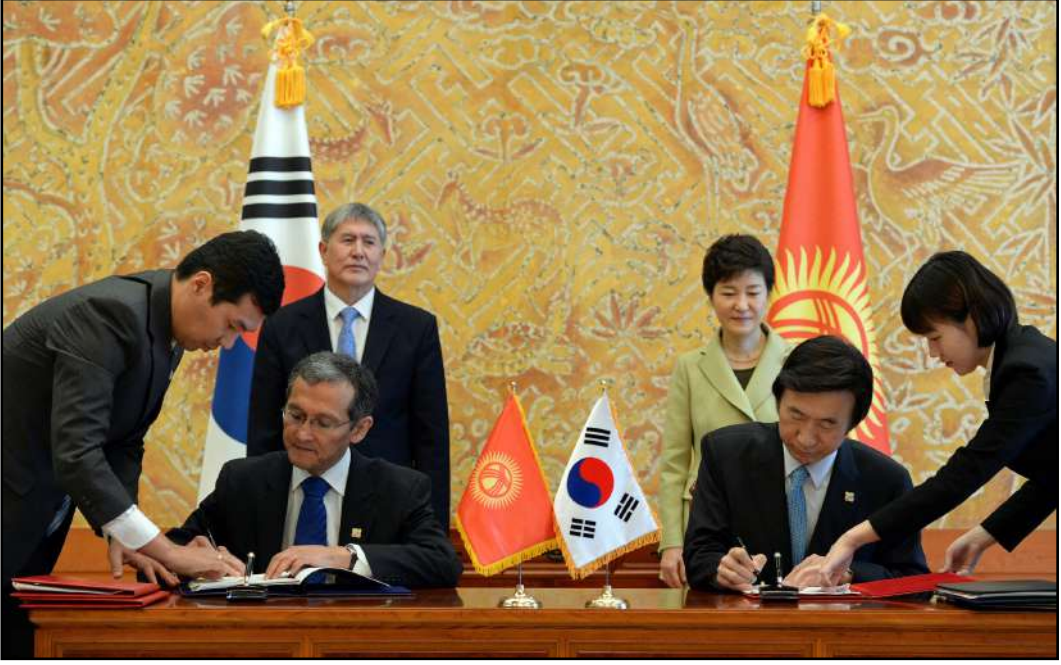
Orta Asya devletlerinin içerisinde en düşük GDP'ye sahip olan Kırgızistan'ın Güney Kore ile ilişkileri oldukça sınırlıdır. İlaç sanayi alanında Güney Kore tarafından kurulan tesisler gibi birkaç küçük çaplı projelerden bahsetmek mümkündür.²⁸ 2008 yılında iki ülke arasındaki ticaret 3 milyon \$ ile ölçülürken, 2011 yılında bu rakam 142 milyon \$'a çıkmış durumdur.²⁹ 2010 yılında mineraller konusunda Güney Kore'nin Kırgızistan'a ciddi bir eğilimi gelişti. Bu durumun temel nedeni dünya mineral arzının yaklaşık %90'ını sağlayan Çin'in 2010 yılında aniden ihracatını sınırlamayı tercih etmesi oldu. Bu haber ileri teknoloji ürünlerini üreten başta ABD olmak üzere Japonya, Almanya ve Güney Kore'de bir paniğe neden oldu.³⁰ Bu nedenle Güney Kore 2011 yılında bir program çağrısı yaparak Çin'den sonra mineral rezervi en yüksek ülke olan Kırgızistan'da mineral çıkarmayı hedefledi. Bu proje gözlerin son dönemde Kırgızistan'a çevrilmesine neden oldu.

28 "Cooperation between South Korea and Kyrgyzstan in the Field of Medicine Discussed," Kabar News, 27 Aralık 2011 (<http://kabar.kg/eng/health/full/3020>).

29 Kırgızistan ile Güney Kore arasındaki ticaret verileri için bkz. Ek-1

30 Keith Bradsher, "China, Citing Errors, Vows to Overhaul Rare Earth Industry," New York Times, 20 Haziran 2012.

Kırgızistan, minerallerin yanı sıra altın ve uranyum rezervleri ile metalurji konusunda da doğrudan yabancı yatırımlar için elverişli olduğunu ifade ederek, yatırımcıları teşvik etme konusunda adımlar atmaktadır. Bu bağlamda Güney Kore'nin ilerleyen dönemde Kırgızistan'da çeşitli adımlar atacağı düşünülebilir.³¹.

Kırgızistan Cumhurbaşkanı Almazbek Atambayev'in Güney Kore Cumhuriyeti'ni resmi ziyareti (Kaynak: <http://m.president.kg>)

31 Martin Sieff, "South Korea's Rare Earth Needs Are Boon for Kyrgyzstan," Central Asia News Wire, 4 Ocak 2011 (<http://www.universalnewswires.com/centralasia/viewstory.aspx?id=2834>).

TACİKİSTAN

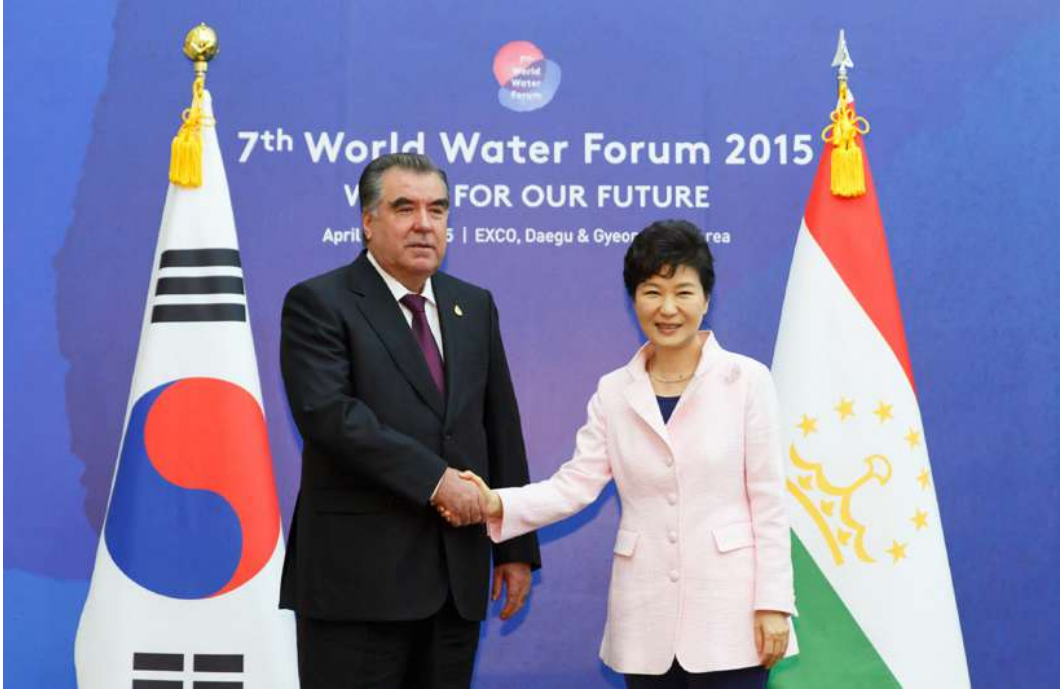

Güney Kore'nin beş bağımsız devlet arasında en az ilişkisinin olduğu ülke Tacikistan'dır. Nitekim Güney Kore bu ülkedeki ilk elçiliğini 2008 yılında Duşanbe'de açtı. Öncelikli olarak KOICA çerçevesinde eğitim, sağlık, teknolojik işbirliği, endüstri, enerji ve çevre koruma kapsamında yardım bileşenlerine Tacikistan da dahil edildi. İki ülke arasındaki ticari ilişkiler de gözle görülür biçimde artmaya devam etmektedir. 2011 yılında dış ticaret hacmi 140 milyon \$'a ulaştı. Güney Kore, başta pamuk ve alüminyum olmak üzere 100 milyon \$'a yakın Tacik mallarını ithal etmekte ve Tacikistan'ın doğal kaynak ve enerji marketlerinin ihtiyaçlarını da içeren 40 milyon \$'lık elektronik, makine ve otomobil ihraç etmektedir.³² Tacikistan, Güney Kore ile karşılıklı bağımlılık temelinde geniş altın, gümüş, antimon ve uranyum rezervlerine dayanan bir dış ticaret stratejisine yoğunlaşarak Güney Kore ile ticari ilişkilerini geliştirme yönünde adımlar atmaya devam etmektedir.

Tacikistan'ın Rusya'nın baskın olduğu tarihi arka planına rağmen Güney Kore aktif bir diplomasi izleyerek Özbekistan ve Kazakistan'la geliştirmiş olduğu iş ağlarının

32 ROK Ministry of Foreign Affairs and Trade, (http://www.mofat.go.kr/ENG/countries/europe/countries/20070803/1_24633.jsp?menu=m_30_40). Tacikistan ile Güney Kore arasındaki ticaret verileri için bkz. Ek-1

avantajını Tacikistan özelinde de kullanmayı hedeflemektedir. Yine de bu ülkenin potansiyel avantajlarına rağmen özellikle de politik ve güvenlik alanlarındaki risklerini de göz ardı etmemek gereklidir. 1992 yılında devlet başkanı olan İmamali Rahman, başkanlığı süresince politik açıdan sıkıntılı bir süreç yaşamıştır. Ülkenin jeostratejik konumu ve komşuları Afganistan ve Pakistan nedeniyle güvenlik açısından da Tacikistan yatırımcılar için yüksek risk ihtiva etmektedir. Uzmanlar, Güney Kore'nin buradaki ilişkilerine ve yatırım anlaşmalarına yüksek politik riski göz önünde bulundurarak devam etmesini tavsiye etmektedirler.³³

Tacikistan Cumhurbaşkanı İmamali Rahman ve Park Geun-hye 7. Dünya Su Forumu töreninde
(Kaynak: <https://www.pss.go.kr>)

33 J. Berkshire Miller, "Korea Woos Tajikistan," CACI Analyst, 22 Ağustos 2012, (<http://www.cacianalyst.org/?q=node/5828>).

TÜRKMENİSTAN

(Resim kaynağı: www.nationsonline.org)

Türkmenistan, Orta Asya devletleri içerisinde nüfusu en az olan ülkedir. Dünyanın dördüncü büyük gaz ve petrol rezervine sahiptir. Türkmenistan hükümeti, yeni rafineriler yaparak kapasitesini 2030 itibariyle 3 katına çıkarmayı hedeflemektedir.³⁴ Güney Kore ile 2011 itibariyle 204 milyon \$ olan dış ticaret hacmi özellikle Güney Kore firmalarının yatırım stratejileri ile daha da büyüyecek gibi görünmektedir.³⁵

Güney Kore'nin Türkmenistan'da yaptığı en göze çarpan yatırım; 2009 yılında LG ve Hyundai şirketlerinin, Yolotan'a yakın, 1.48 milyar \$'lık bir doğal gaz işleme tesisi yapımı teklifi sunması oldu. Aynı yıl Hyundai Mühendislik, Hazar Denizi yakınında 534 milyon \$'lık bir modernizasyon projesini duyurdu. Bu proje, 2015 yılında tamamlandığında yıllık yaklaşık 10-11 milyon tonluk petrol çıkarılmasını sağlayacak ki bu da günlük yaklaşık 220,000 varil petrol anlamına gelmektedir.

34 Dmitry Solovoy "South Korea's Hyundai in \$534 million Turkmen Refinery Revamp," Reuters, 16 Kasım 2012.

35 ROK Ministry of Foreign Affairs and Trade, (http://www.mofat.go.kr/ENG/countries/europe/countries/20070803/1_24634.jsp?menu=m_30_40). Türkmenistan ile Güney Kore arasındaki ticaret verileri için bkz. Ek-1

Türkmenistan'ın dış politikası bağlamındaki adımlarıyla birlikte Güney Kore, daha iyi ilişkiler geliştirme yönünde kapılarını açık tutmakta denebilir.

Türkmenistan Devlet Başkan Kurbankulu Berdimuhammedov ve Başkan Lee
(Kaynak: <https://www.pss.go.kr>)

Hazar denizinde Türkmenistan petrol platformu
(Kaynak: <https://upload.wikimedia.org>)

ORTA ASYA ÜZERİNDEKİ
DİĞER STRATEJİLER

IV BÖLÜM

ORTA ASYA ÜZERİNDEKİ DİĞER STRATEJİLER

Orta Asya konusunda yapılacak tüm analizler, bu bölgede etkisi olan büyük güçleri anlamaksızın eksik kalacaktır. Bölgedeki Rusya etkisinin tarihi 18.yy'a kadar gitmektedir. Sovyetlerin Birliğinin çöküşü ve ülkelerin bağımsızlığını kazanmasından sonra bile Rusya, bölge üzerinde yoğun ve güçlü bir etkiye sahip olmuş ve hatta zaman zaman bölgenin ilişkilerinde bir tampon etkisi yaratmıştır. Bu nedenle Orta Asya ülkelerinin stratejik çıkarları onları, Rusya etkisinin dışına çıkaracak karlı ortaklık arayışlarına yöneltmiştir.³⁶

Bölgedeki en önemli gelişmelerden birisi de Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ)'nün 2001 yılında kuruluşu olmuştur. Orta Asya'daki ülkelerinin bağımsızlık süreci ve Uygur Özerk Bölgesi'nin Pekin'den ayrılması ve Orta Asya ülkeleriyle ilişki kurması dönemi birbiriyle son derece ilişkili idi. Bu ilişkilerin genişlemesi ve derinleşmesi Orta Asya'nın geniş enerji ve doğal kaynak rezervlerinin açılması için bir çıkış kapısı daha açmış oldu. Bu vesileyle 1996 yılında bir sınır güvenliği anlaşması imzalandı.³⁷ Anlaşmayı imzalayan ülkeler daha sonra Şanghay İşbirliği Örgütü olarak ismini değiştirdi ve kendisini üyelerinin güvenlik, ekonomi ve kültürel açıdan karşılıklı ilişkiler kurduğu bir uluslar arası örgüt olarak tanımladı.³⁸

Bir çok Orta Asya ülkesinin yoğun biçimde Rusya ile ilişkilerine devam etmesine rağmen Çin, kendinden emin ve güçlü bir ekonomik güç olarak bölgede yer edinmeyi başardı. Çin, ikili ekonomik ilişkileri geliştirmek için dönem dönem Şanghay İşbirliği Örgütü'nü de bypass ederek doğrudan yatırımlarını artırdı ve bölgeyle ikili ilişkilerini geliştirmeye çalıştı. 2001 yılında 1,52 milyar \$ olan dış ticaret hacmi; 2011 yılında 16,98 milyar \$'a ulaştı. Ayrıca Çin bölgeye 10 milyar \$'a yakın kalkınma kredisi de sağladı.³⁹

Çin için Orta Asya, bölgenin sahip olduğu stratejik ve jeopolitik önemin yanı sıra Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki ekonomik kalkınmayı canlandırma için de bir araç sunuyordu. Eurasia'nın kalbinde yer alan, 8 ülkeyle sınırı bulunan ancak ekonomik açıdan gelişmemiş bulunan bu bölge, ticari anlamda son derece stratejik bir önemi haizdi. Çin, 2009 yılında Sincan Uygur Özerk bölgesi ile Türkmenistan arasında bir boru hattı projesini hayata geçirdi. Projedeki boru hatları Türkmenistan (188km), Özbekistan

36 Himar Arjun Singh, "All Central Asian Roads Lead to Muscovy," Asia Times Online, 27 Ekim 2012. (http://atimes.com/atimes/Central_Asia/NJ27Ag01.html).

37 1996 yılında Şanghay beşlisi Sınır Bölgelerinde Askeri Güvenin Derinleştirilmesi Anlaşmasının imzalanması ile Çin, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Rusya tarafından kuruldu. Daha sonra Özbekistan'ı da kapsadı. (Singh, "All Central Asian Roads Lead to Muscovy".)

38 Andrew Scheineson, "The Shanghai Cooperation Organization," Council on Foreign Relations, 24 Mart 2009. (<http://www.cfr.org/international-peace-and-security/shanghai-cooperation-organization/p10883>).

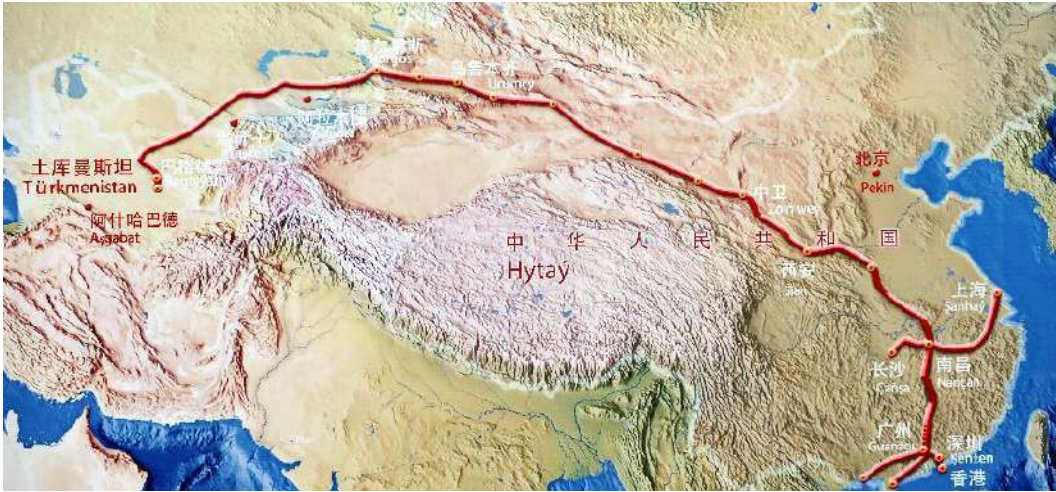
39 Bu krediler, "China-Central Asia Economic Cooperation Fund," ve "Fund on Agricultural Cooperation." Fonlarının bileşenleridir. (Zabikhulla Saipov, "China Deepens Central Asia Role," Asia Times Online, 25 Eylül 2012; http://atimes.com/atimes/China_Business/NI25Cb01.html).

(530km), Kazakistan (1.300km) ve Çin'i de (8.000km) kapsamaktadır. Çin, Orta Asya ülkeleri için Rusya'ya olan bağımlılıklarını azaltma fırsatı olarak görülmektedir. Rusya'nın boru hatları konusunda yaşatacağı bir aksaklık Türkmenistan'ın aylık doğalgaz gelirinde neredeyse 5 milyon \$'lık bir düşüşe neden olmaktadır ayrıca bu boru hattı Kazakistan için de Rusya üzerinden geçmeyen ilk boru hattı olma özelliğini taşımaktadır.⁴⁰

Çin ile yaşanan bir başka stratejik gelişme ise, Kırgızistan, Özbekistan ve Çin'i bağlayan bir demiryolu inşası olmuştur. Bu demiryolu yalnızca Çin ile bölgeyi değil; 2020 yılında Londra ve Pekin'i de bağlayacak, ticari taşımacılık için hayati bir dönüşüm yaşatacak büyük bir projedir.⁴¹

Çin'in bölgede giderek artan etkisi, Orta Asya ülkeleri için bir açmazı da beraberinde getirmektedir. Çin'in bölgedeki stratejisinin emperyal bir arka plana sahip olduğunu düşünen Orta Asya devletleri için Güney Kore'nin iç politikaya müdahale konusundaki prensipleri ve politik hırslardan arınmış yatırımları daha cazip görünmektedir. Aynı zamanda Güney Kore'deki kalkınma modeli ayrıntılarını diğer bölümlerde de belirtildiği üzere Orta Asya devletleri için çok daha elverişli bir seçenek olarak belirlemektedir.

ABD'nin Orta Asya ile olan ilişkisi ise diğer büyük güçlere nazaran sınırlı bir biçimdedir. Bu ülkenin Afganistan politikası nedeniyle Orta Asya ilişkileri gölgede kalmış gibi görünmektedir. Her ne kadar tüm Orta Asya ülkeleri ile ticaret anlaşmaları imzalanmış olsa da yatırımları Kazakistan ve Kırgızistan özelindedir ve oldukça sınırlı durumdadır. Ancak Güney Kore – ABD ilişkilerinin bu bölgedeki etkilerini göz ardı etmemek gerekir.

8704 km uzunluğunda Çin-Türkmenistan doğal gaz boru hattı
(Kaynak: <http://news.xinhuanet.com/energy>)

40 "China President Opens Turkmenistan Gas Pipeline," BBC News, 14 Kasım 2009. (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/8411204.stm>).

41 Matteo Fumagalli, "Global Insider: South Korea-Central Asia Relations," World Politics Review, 7 Eylül 2011.

GÜNEY KORE VE ORTA ASYA İLİŞKİLERİNDE GÜNCEL GELİŞMELER

V BÖLÜM

GÜNEY KORE VE ORTA ASYA İLİŞKİLERİNDE GÜNCEL GELİŞMELER

Özbekistan Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev
(Kaynak: theasian.asia)

Özbekistan Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev tarafından Aralık 2016'da Özbekistan Cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. Güney Kore'de ise eski Cumhurbaşkanı Park Geun-hye'nin, hakkında açılan rüşvet davası nedeniyle görevinden azledilmesi nedeniyle yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimini, Mayıs 2017'de Moon Jae-in kazanarak Güney Kore Cumhurbaşkanı olarak görevine başlamıştır.

Her iki ülkedeki iktidar değişiminin, başkanların kişisel yakınlıkları sebebiyle kurulmuş olan köprülerde nasıl bir değişiklik yaratacağı konusunda soru işaretleri belirmiştir. Shavkat Mirziyoyev, yeni görevine başlamasının ardından ülkede siyasi, sosyal, eko-

Güney Kore ve Orta Asya ilişkilerinde son iki yılda özellikle Özbekistan ve Güney Kore'de büyük değişiklikler yaşanmıştır. Bunların arasında en önemlileri her iki ülkenin de Cumhurbaşkanılarının değişmiş olması ve yeni gelenlerin de kendi seleflerinden çeşitli alanlarda farklı politikalar yürütmeleri gösterilebilir. Kerimov'un Eylül 2016'da vefat etmesinin ardından Başbakan Shavkat Mirziyoyev yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimini ka-

nomik ve diplomatik alanları kapsayan birçok reformu hayata geçirerek ülke politikasında daha demokratik, liberal ve dışa açık bir strateji izlemeye başlamıştır. İzlemekte olduğu politikalar ile diğer ülkelerle ilişkilerini geliştirmeye önem verdiği mesajını vermektedir. 2017 yılının Özbekistan-Güney Kore diplomatik ilişkilerinin kuruluşunun 25. yıl dönümü olması nedeniyle, söz konusu yılda her iki ülke de karşılıklı ekonomik ilişkilerini ve işbirliğini daha da geliştirme adına daha büyük çaba sarf ettiler.

Özbekistan açısından bakıldığında, özellikle Mirziyoyev'in finans ve ekonomi sektörünü serbestleştirmeye,

Güney Kore Cumhurbaşkanı Moon Jae-in
(Kaynak: straitstimes.com)

döviz politikasını liberalleştirmeye, dış ticaretin önündeki engel ve kısıtlamaları kaldırmaya ve yatırım koşullarını esnekleştirmeye yönelik uygulamaları Güney Koreli yatırımcılar dahil olmak üzere birçok yabancı yatırımcının ilgisini çekmektedir. Güney Kore açısından bakıldığında, Mayıs 2017’de göreve gelen Güney Kore Cumhurbaşkanı Moon Jae-in ise “Yeni Northpolitik” planı çerçevesinde özellikle ülkesinin Doğu Asya ve Avrasya ülkeleri ile ticari-ekonomik işbirliğini güçlendirmeye önem vermektedir. Bu bağlamda Seul yönetimi Orta Asya’daki en önemli işbirliği ortağı olan Taşkent ile ilişkileri daha da geliştirme isteğindedir (Silviana & Munthe, 2017).

(Kaynak: zimbio.com)

Mirziyoyev’in resmi olarak görevine başlamasının ardından Özbekistan devlet yetkililerinin öncelikli olarak ziyaret ettikleri ülkeler arasında Güney Kore de bulunmaktadır. 20-21 Aralık 2016 tarihlerinde Özbekistan Başbakan Birinci Yardımcısı ve Maliye Bakanı Rustam Azimov Güney Kore’ye resmi ziyarette bulunarak, 4. Güney Kore-Özbekistan Maliye Bakanları Toplantısı’na katıldılar. Toplantıda Ekonomik Kalkınma İşbirliği Fonu (EDCF) yardım limitinin 250 milyon Dolardan 400 milyon Dolara çıkarılması konusunda anlaşmaya vardılar. Ayrıca, Taşkent Uluslararası Havalimanı’nın yeni bir yolcu terminali inşaatı ve ulusal bir veri merkezi için iki kredi sözleşmesi de imzalandı (Suk-ye, 2017). 5 Eylül 2017 tarihinde ise Özbekistan Dışişleri Bakanlığı, Kuzey Kore’ye nükleer denemesini durdurma, bölgesel ve küresel barış ve güvenliği doğrudan tehdit eden provokatif faaliyetlerden kaçınma çağrısında bulunarak, Seul yönetiminin Kore Yarımadası’nı nükleer silahtan arındırma çabasını desteklediklerini belirtti (Milli Gazete, 2017).

Benzer şekilde, Mirziyoyev'in 22-25 Kasım 2017 tarihleri arasında Güney Kore'ye yapmış olduğu resmi ziyaret Özbekistan'ın Güney Kore ile olan ilişkilerine ne denli önem verdiğinin bir örneği olarak gösterilebilir. Aynı şekilde yeni Güney Kore Cumhurbaşkanı Moon Jae-in Özbekistan'ı Orta Asya başta olmak üzere Avrasya coğrafyasında Seul'un stratejik planları için kilit bir ülke olarak değerlendirmesi iki ülke arasındaki ilişkileri perçinlemiştir (Rinna, 2017). Ekonomik açıdan bakıldığında ziyaret sırasında yapılan anlaşmaların toplam miktarı 9 milyar Doları geçmiştir. İki ülke şirketleri ağırlıklı olarak enerji, altyapı ve bankacılık sektörlerinin geliştirilmesi konularına odaklanmışlardır. Bunların arasında 2.95 milyar Dolar değerinde petrol ve gaz kimyası konusunda anlaşmalar, 2.7 milyar Dolarlık bankacılık anlaşmaları ve 1.7 milyar Dolar miktarında inşaat ve altyapı geliştirme anlaşmaları yer almaktadır (Guliyeva, 2017). Öte yandan Güney Kore'nin İhracat-İthalat Bankası enerji ve tekstil alanında belirli devlet şirketlerine vermekte olduğu kredi limitini artırma kararı almıştır. Örnek olarak ise Özbekistan'ın Uzpromstroibank ve Ozbekyengilsanoat şirketlerine verilen kredi limitlerinin üç katına çıkarılması gösterilebilir (Rinna, 2017).

Özbekistan İstatistik Kurumu'nun verilerine göre, 2016 yılında Özbekistan'da 506 yabancı sermayeli yeni şirket kurulurken, bu rakamın 55'i Güney Koreli şirketlere aittir. 2017 sonu itibarıyla Özbekistan'da 461 Güney Koreli şirket faaliyet göstermektedir. Ayrıca bugüne kadar Güney Koreli yatırımcıların Özbekistan ekonomisine yaptığı yatırımlar toplam 7 milyar Dolara ulaşmıştır (Özbekistan Devlet İstatistik Komitesi, 2018).

Önceki bölümlerde belirtildiği üzere Güney Kore her ne kadar Rusya ve Çin gibi büyük oyuncular kadar bölgede etkili olamasa da ikili ilişkiler bazında diplomatik atılımlarını gerçekleştirmektedir. Esasen bölge ile coğrafi veya tarihsel bir bağı olmayan Güney Kore, bu dezavantajını, bölge ülkelerinin iç işlerine karışmama ve herhangi bir politik görüş dayatmama stratejisi ile birleştirerek kendi adına avantaja dönüştürmeyi başarmıştır denilebilir. Güney Kore'nin bu tür stratejik nokta atışı hamleleri hem kendi ekonomisini zorlamamakta, hem de yardım ettiği ülkelerdeki sektörlerin kalkınmasını destekleyerek o ülke ile olan ikili ilişkilerin güçlenmesine verimli katkı sağlamaktadır. Ayrıca atılan bu adımların niyetlerinin tamamıyla ekonomik açıdan açıklanabilir olması da bölgedeki Rusya ve Çin gibi büyük aktörleri de tedirgin etmemektedir.

Güney Kore, gelişim hikâyesindeki erişmiş olduğu başarıyı, 'Güney Kore kalkınma modeli' olarak adlandırarak, gelişmekte olan ülkeler ile gelişmiş ülkeler arasında Güney Kore'yi bir köprü olarak göstermeye çalışmaktadır (Kalinowski, 2010). Yüzölçümü ve ekonomisi dünya lideri ekonomiler kadar büyük olmasa da Güney Kore "Orta Güç" imajını geliştirerek uluslararası arenada kendine belirli bir yer edinmeye çalışmaktadır (Kim, 2016). Bilindiği üzere Güney Kore'nin politik öncelikleri arasında ABD, Japonya, Çin ve Kuzey Kore ile olan ilişkiler yer almaktadır. 2000'li yılların başında başlatılan diplomatik ilişkilerde genişleme politikası 2009 yılında göreve gelen Lee

Myung-bak döneminde pratikte Orta Asya ile ilişkilerin güçlendirilmesine de yardımcı olmuştur (Kim, 2016).

Orta Asya ile ilişkilerinde seçici davranan Güney Kore devlet düzeyinde özellikle Özbekistan ile ilişkileri geliştirmeye yönelmiş olup zaman içerisinde Kazakistan ile de özel sektörde ekonomik bağlantılarını güçlendirmiştir. Bu noktada belirtilmelidir ki Güney Kore ile Orta Asya arasındaki ekonomik tamamlayıcılık Özbekistan'ı öne çıkarırken, iş sektöründeki gelişmeler ile bağlantılı olarak gelişen Kazakistan ekonomisi de dev Güney Kore firmalarını kendi pazarına çekmeyi başaramıştır. Kısaca Özbekistan ile olan ekonomik ilişkiler devlet destekli yürütülür iken Kazakistan'da bu durum pazar ekonomisinin gereksinimleri doğrultusunda Güney Koreli firmalara yatırım yapmaları konusunda cazip gelmektedir (Rinna, 2017).

Son 5 yıllık ticari ilişkiler ele alındığında Güney Kore ve Orta Asya ülkeleri arasındaki ticaret hacmi 2012 yılında 3.4 milyar Dolar civarında iken bu rakam 2014'te 3.93 milyar Dolar seviyesine çıktıktan sonra 2015 yılından itibaren ciddi şekilde düşerek 2016 yılında 2 milyar Dolar düzeyine gerilemiştir. Bu azalışın ana nedenlerinden birisi Orta Asya ülkelerinin yaşamakta olduğu ekonomik sıkıntılardır. Bölgedeki ana ticaret ortakları ele alındığında Özbekistan'a yapılan ihracat miktarı 2014'te 2 milyar Dolardan 2016'da 927 milyon Dolara düşmüştür. Kazakistan'da ise 3 te 1 oranında azalarak 2014'te 906 milyon Dolardan 2016'da 364 milyon Dolara gerilemiştir. Kırgızistan ve Tacikistan'a yapılan ihracat toplamda 2012'de 200 milyon Dolardan 2016'da 86 milyon Dolara düşmüştür. Genel olarak bakıldığında bölge ülkelerine yapılan ihracat ortalama %70 azalırken, ticaret istatistiklerindeki değişimde Türkmenistan tek istisnai ülkedir. Güney Kore'nin Türkmenistan'a olan ihracatı bölge ülkeleri ile ilişkilerinin tam tersine yıllar itibarıyla artmıştır. 2012'de 193 milyon Dolar olan ihracat miktarı 2016'da yaklaşık 2,5 kat artarak 361 milyon Dolara çıkmıştır (UN Comtrade, 2018).

Ticaret yapısı incelendiğinde ise Güney Kore ile Kazakistan arasında ihracat ve ithalat arasındaki fark Güney Kore'nin lehine olarak son 5 yılda 3 katı geçmez iken bu oran Özbekistan için 40 ila 70 kat arasında değişmektedir. Tacikistan, Kırgızistan ve Türkmenistan için de aynı durum söz konusu olup ticari ilişkiler açık ara Güney Kore'nin lehinedir (UN Comtrade, 2018). Bu verilerden de anlaşıldığı üzere Kazakistan ve Güney Kore arasındaki ticari ilişkiler nispe-

Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev
(Kaynak: www.today.kz)

ten dengeli bir şekilde devam ederken diğer bölge ülkeleri ile olan ilişkilerde de Güney Kore ekonomik anlamda açık ara kazançlı çıkan taraftır.

Doğrudan yatırımlar konusunda Güney Kore 2000 yılına kadar toplam dünya çapında yıllık 2 milyar Dolar civarındaki yatırım yapar iken bu oran 2007 yılında 22,7 milyar Dolara çıktıktan sonra küresel finansal kriz nedeniyle 2009'da 17,8 milyar Dolara düşmüş olup, 2012'de 30,6 milyar Dolar seviyesine ulaşmanın ardından 2016 yılında 27,2 milyar Dolara düşmüştür. Dış ülkelere yapılan yatırımlardaki yükseliş çerçevesinde, Güney Kore'nin uluslararası arenada kendisine "Orta Güç" olarak yer edinme stratejisine bağlı olduğu yorumunu yapabiliriz. 2012-2016 yılları arasındaki doğrudan yatırım miktarındaki dalgalanmadan Orta Asya ülkeleri de ciddi şekilde etkilenmiştir. Son 5 yıl içerisinde iki önemli ticari ortağı olan Kazakistan ve Özbekistan'a aktarılan yatırım miktarlarında önemli düşüşler gözlemlenmektedir. Örneğin 2012 yılında Kazakistan ve Özbekistan'a yapılan doğrudan yatırım toplam 247,4 milyon Dolar iken bu rakam yıllar itibarıyla azalarak 2014 yılında 170,9 milyon Dolara ve 2016'da ise sadece 33 milyon Dolara kadar gerilemiştir. Yatırımların dağılımına bakıldığında ise yaklaşık %80'ini Kazakistan'a yapılan yatırımlardan oluşmaktadır (World Bank, 2018).

Kısaca, veriler, Güney Kore'nin ve bölgedeki iki önemli ekonomik ortağı ile son yıllarda ilişkilerinin istenilen şekilde gitmediğini göstermektedir. Petrol fiyatlarındaki düşüş ile Rusya'ya uygulanan ambargoların ekonomik yansımaları gibi dış faktörlerden etkilenen Kazakistan ve Özbekistan ekonomilerinin toparlanmalarının ardından ticari ilişkilerin tekrar yükselişe geçebileceği ifade edilebilir.

Güney Kore'nin diğer bölge ülkeleri ile ilişkileri kendi ekonomik gereksinimlerine bağlı olarak farklılık göstermektedir. Örneğin 2011'e kadar Kırgızistan ile ilişkile-

rin seviyesi düşük bir seyir izlerken, Çin'in 2011'de nadir toprak metalleri ihracatını büyük ölçüde azaltacağını açıklamasının ardından artmaya başlamıştır. Özellikle yüksek teknoloji ürünlerde kullanılan bu kaynakların teminatında sıkıntı yaşanmaması adına Güney Kore çeşitli nadir toprak metallerine sahip Kırgızistan ile ilişkilerini geliştirmeye başlamıştır (Hwang, 2012). Konuyla ilgili gerçekleştirilen resmi ziyaretlere bakıldığında Aralık 2012'de Kırgızistan Enerji ve Sanayi Bakanı Avtandil Kalmambetov'un Güney Kore'ye yaptığı

Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sooronbay Jeenbekov
(Kaynak: cis.minsk.by)

resmi ziyaret dikkat çekmektedir. Öte yandan ilişkilerin 2012 sonrasında daha da canlandığını devlet düzeyindeki ziyaretlerin sayısındaki artıştan da görülmektedir. Örnek olarak 2006-2012 yılları arasında üst düzey Kırgız yetkililerin Güney Kore'ye yapmış oldukları ziyaret sayısı yılda sadece bir iken bu rakam 2012 sonrasında ortalama üçe çıkmıştır (MFA of Korea, 2017).

Son yıllarda Güney Kore ve Tacikistan arasındaki ikili ilişkilerin gelişmekte olduğu, Seul ve Duşanbe arasındaki üst düzey ziyaretlerin hızlanmasından görülmektedir. Örneğin, 12-17 Nisan 2015 tarihlerinde Tacikistan Cumhurbaşkanı Emomali Rahmon'un Güney Kore'ye yaptığı ziyaretin, ikili ilişkilerin ve özellikle hükümetler arası ilişkilerin geliştirilmesinde önemli katkısı olduğu söylenebilir. Bu ziyaret sırasında gerçekleşen Güney Kore-Tacikistan zirvesinde havacılık, ekonomi, bilim, teknoloji, spor, kültür ve sanat gibi çeşitli alanları kapsayan beş işbirliği belgesi imzalanmıştır. Bu ziyaret sonrasında Güney Kore tarafından Haziran 2015'te Dışişleri Bakanlığı Ekonomik İşlerinden Sorumlu Bakan Yardımcısı Lee Tae-ho ve Eylül 2015'de Anayasa Mahkemesi Başkanı Cho Yong-ho Tacikistan'ı ziyaret etmiştir. Tacikistan tarafından ise, Ekim 2015'de ve Kasım 2016'da Dışişleri Bakan Yardımcısı Nizomiddin Zohidi Güney Kore'yi ziyaret etmiştir. Ayrıca, Nisan 2017'de Tacikistan Ekonomik Kalkınma ve Ticaret Bakanı Nematullo Hikmatullozoda Güney Kore'ye ve Güney Kore Çalışma ve İstihdam Bakanı Lee Ki Kwon ise Tacikistan'a resmi ziyaret gerçekleştirmiştir (MFA of Korea, 2017).

Hikmatullozoda'nın Güney Kore ziyareti sırasında Seul'da Güney Kore-Tacikistan Ekonomik, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Ortak Komitesi'nin 1. Toplantısı düzenlenmiştir (MFA of Korea, 2017). Haziran 2017'de Tacikistan Meclisi'nin alt kanadı Meclis Başkanı Namoyandogan ve Birinci Yardımcısı Abdujabbor Azizi Güney Kore'yi ziyaret ederken, Güney Kore Dışişleri Bakanı Birinci Yardımcısı Lim Sung-nam da Tacikistan'ı ziyaret etmiştir (MFA of Korea, 2017). Çeşitli seviyelerdeki üst düzey ziyaretlerle gelişmekte olan Güney Kore-Tacikistan ikili ilişkileri, Güney Kore ve Orta Asya arasındaki diyalog mekanizmaları çerçevesinde de ilerlemektedir. Örneğin, 15 Kasım 2016 tarihinde Seul'de düzenlenen 10. Kore-Orta Asya İşbirliği Forumu bünyesinde Güney Kore-Tacikistan Toplantısı gerçekleştirilmiştir (MFA of Korea, 2017).

Tacikistan Cumhurbaşkanı Emomali Rahmon
(Kaynak: news.tj)

Türkmenistan ile Güney Kore arasındaki diplomatik ilişkiler 2008'deki dönüm noktasının ardından 2014 yılına kadar üst düzey ziyaretler babında azalırken 2015 sonrasında tekrar canlanmaya başlamıştır. 2008-2015 arası Türkmenistan devlet yetkilileri Güney Kore'yi 4 kez resmi olarak ziyaret ederken 2015-2017 arasında Cumhurbaşkanı Gurbanguly Berdimuhamedov'un Nisan 2015'te yaptığı ziyaret de dâhil olmak üzere 4 resmi ziyaret gerçekleştirilmiştir. Buna karşılık olarak Güney Kore'den bu tarihler arasında toplam 4 üst düzey yetkili Türkmenistan'ı ziyaret etmiştir. Güney Koreli devlet yetkililerinin konumları incelendiğinde görülmektedir ki 4 ziyaretin üçü Ticaret, Sanayi ve Enerji Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmiş olup bu ziyaretlerin ikisine Ticaret, Sanayi ve Enerji Bakanları Yoon Sang-jik Aralık 2015'de, Joo Hyung-Hwan ise Nisan 2017'de katılmıştır (MFA of Korea, 2017).

Türkmenistan Cumhurbaşkanı Gurbanguly Berdimuhamedov
(Kaynak: tkmstcug.org)

Güney Kore'nin Türkmenistan'a son yıllarda ekonomik ilişkiler bağlamında ilgisinin artmasının nedenleri arasında Türkmenistan'ın dışı kapalı ekonomik yapısı nedeniyle küresel ve bölgesel krizlerden fazla etkilenmemesi belirtilebilir. Bu çerçevede, Güney Kore'nin Türkmenistan'a ihracatı 2015'de 182 milyon Dolardan 2016'da 362 milyon Dolara yükselmiştir (UN Comtrade, 2018). Ayrıca Türkmenistan'a aktarılan doğrudan yabancı yatırımların (DYY) yıllar itibariyle dinamikleri incelendiğinde ülke ekonomisinin kriz zamanlarında yatırımcılar için güvenli bir limana dönüştüğü görülmektedir. 2008'deki küresel finansal kriz sürecinde toplam 1,2 milyar Dolar olan DYY, 2009'da 4,55 milyar Dolara yükselmiş olup 2012'de 3,13 milyara düştükten sonra 2016'da tekrar 4,55 milyar seviyesine çıkmıştır (World Bank, 2018). Kriz zamanlarında Türkmenistan ekonomisinin bu tür pozitif etkileri bölge ülkeleri ile ticaret yapan diğer ülkeler gibi Güney Kore'nin de Türkmenistan ile ekonomik ve ticari ilişkilerini geliştirmesinin nedenlerinden birisidir.

Öte yandan Hyundai ve LG gibi dev Güney Kore şirketlerinin oluşturduğu konsorsiyum 2014 yılında toplam değeri 4 milyar Dolar olan doğal gaz işleme tesislerinin ihalesini alması iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin güçlenmesi konusunda en büyük atılımlardan birisidir. Tüm bu gelişmeler 2030'a kadar Türkmen petrol ve gaz endüstrisinin gelişim programı adı altında yürütülmektedir. Ayrıca ihale çerçevesinde çeşitli petrol ve gaz üretim tesislerinin modernizasyonu, gaz kükürt giderme tesisi,

bir çeşit plastik olan polietilen ve polipropilen üretim tesislerinin inşasını da Hyundai ve LG konsorsiyumu yapmaktadır (Sadigova, 2015; Hasanov, 2016). Bu bilgiler ışığında, Güney Kore hükümeti tarafından yapılan Ekonomi Bakanlığı ağırlıklı ziyaretler daha iyi anlaşılmaktadır. Önümüzdeki süreçte iki ülke arasındaki ilişkilerin özellikle enerji ve ticaret alanında daha da ilerleyerek gelişebileceğini öngörebiliriz.

Politik alanda Güney Kore'deki son gelişmeler incelendiğinde, önümüzdeki süreçte bu ülke ile bölge ülkeleri arasındaki ilişkilerin geleceği hakkında analiz yapabilmek için öncelikle yeni Cumhurbaşkanı Moon Jae-in'in profilinin incelenmesi gerekmektedir. Yeni Cumhurbaşkanı'nın geçmişine bakıldığında Kuzey Koreli göçmen bir aileden geldiği, gençlik yıllarında aktivist olarak hükümet karşıtı bazı eylemlere katıldığı, profesyonel kariyerinde ise insan hakları savunucu bir avukat olduğu görülmektedir (BBC,

Güney Kore Cumhurbaşkanı Moon Jae-in
(Kaynak: wordpress.com)

2017). Moon siyaset sahnesine ise zamanında birlikte çalıştığı avukat arkadaşı Roh Moo-hyun'un 2003 yılında Cumhurbaşkanlığı seçimini kazanması ile girmiştir. Roh Moo-hyun Moon Jae-in'ini en yakın danışmanlarından birisi olarak tayin etmiştir. Moon Jae-in, Eski Cumhurbaşkanı Park Geun-hye'in Mart 2017'de rüşvet skandalının ardından açılan dava ile görevinden alınmasının ardından yapılan seçimi kazanarak Güney Kore'nin yeni Cumhurbaşkanı olmuştur. Güney Kore Cumhurbaşkanı Moon Jae-in'in seçim sürecindeki vaatleri ve göreve gelmesinin ardından atmış olduğu siyasi adımlara bakıldığında kendisinin döneminde Çin ile ilişkilerin iyileştirilmesi ve Kuzey Kore nükleer programı sorununa uzlaşmacı bir tavırla yaklaşılması beklenmektedir (Gao, 2017).

Vermiş olduğu demeçlerde Moon, selefi Park'ın izlediğinin aksine, Kuzey Kore sorununda ABD'nin cezalandırma grubuna katılmak istemediği görülmektedir. Uluslararası teoride bilinen 'havuç veya sopa' diplomatik taktiği, Park döneminde 'sopa ya da sopa'ya dönüştürülmüş olup Kuzey Kore'ye uygulanan ambargolar artırılmıştır (Simon, 2017). Yeni Cumhurbaşkanı Moon ise ambargoların artırılması yerine 'sopa veya sopa' dan 'havuç veya sopa' taktiğine geri dönüşü sağlayacak bir politika izlemesi ve bu doğrultuda Çin ile ilişkileri iyileştirerek bu konuda yardım istemesi beklenmektedir (Gao, 2017). Lakin son zamanlarda Çin ile Güney Kore arasındaki ilişkiler, ABD balistik füze savunma sistemi olan Bölgesel Yüksek İrtifa Hava Savunma (THAAD) füzelerinin Park döneminde Güney Kore'ye konumlandırılması üzerinde anlaşmaya varılması ile gerilmiştir (Gao, 2017). Bu yüzden Moon'un ABD ve Çin ara-

sında dengeyi sağlayabilecek ve aynı zamanda Çin'in Kuzey Kore sorununda yardımını alabilecek bir strateji izlemesi gerekmektedir.

Bu yeni gelişmelerin Orta Asya'ya etkisine bakacak olursak Çin ile ilişkilerin iyileştirilmesine yönelik yapılan hamleler Güney Kore'nin Orta Asya'daki politikasında elini rahatlatılabilir. Her iki ülkenin de Orta Asya'daki etkinliklerini artırma çabalarına bakıldığında ikisinin de politik sorunlardan uzak duran ve ekonomik entegrasyonu artırma-ya çalışan pragmatik stratejiler olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Güney Kore'nin Orta Asya stratejisi yeterli avantajlara sahip olmayan (coğrafi yakınlık ve ekonomik büyüklük) orta ölçekli bir Çin stratejisi olarak da değerlendirilebilir. Orta Asya'daki ana oyuncularından birisi olan Çin, Güney Kore ile gelişen ilişkiler doğrultusunda Güney Kore'nin ekonomik etkinliğinin artmasına belli ölçülerde müsamaha gösterebilir. Öte yandan belirli çevrelerde Çin karşıtlığı (sinofobi) gibi olumsuz bir imaja sahip olmayan Güney Kore, Orta Asya ülkelerinin ekonomik kalkınmalarına yardımcı olabilecek alternatif bir ülke olma potansiyeline de sahiptir (Fumagalli, 2016)

DEĞERLENDİRME

DEĞERLENDİRME

Güney Kore – Orta Asya ilişkilerinin genellikle Güney Kore'nin bölgedeki doğal kaynaklara ve yerel ekonomiye olan ilgisiyle oluştuğu ve yönlendirildiği söylenebilir. Yine de bu durumda yereldeki oyuncuların ve onların çıkarlarının rol oynamadığını söylemek eksik ve yanlış bir tespit olacaktır (Fumagalli 2006, 2011). Diğer bir ifadeyle Güney Kore ve diğer Asya ülkeleri arasındaki ekonomik iş birliği yalnızca Güney Kore'nin öncelikleri bağlamında ilerlememektedir. İlişkiler aynı zamanda ülkelerdeki yerel ortakların da talebiyle oluşmaktadır. Orta Asya'daki yerel hükümetler Asya ülkelerini (Mesela Singapur, Malezya ve Güney Kore) ekonomik kalkınma konusunda ciddi bir referans olarak almaktadır. Bu ülkelerin, Güney Kore de dahil olmak üzere, otoriter uygulamalar bile olsa, Orta Asya ülkelerinin içişlerine karışmama prensibi yereldekiler tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır.

Güney Kore'nin (ve elbette Japonya'nın) nev-i şahsına münhasır ve sektörel olarak odaklanmış, geniş ölçekli holdinglerin büyük rol oynadığı ekonomik yapılanması da söz konusu karasal ekonomiler için oldukça çekicidir. Temel üretim materyallerini ithal edip işlenmiş ürünleri ihraç eden Çin'in aksine Güney Kore, kendi spesifik endüstriyel yapısı içerisinde (ki bu sistem bir çok hizmeti bünyesinde barındıran endüstriyel devlerin, chaebollerin hakim olduğu bir sistemdir) ekonomik kalkınmasını sağlamıştır ve böyle bir sistem Orta Asya devletleri dahil olmak üzere bir dönem izole edilmiş karasal ekonomilerin kalkınması için elverişli bir model gibi görünmektedir.

Chaeboller, ticaret akışını neredeyse kendi bünyesinde tamamlayan bir sistem sağlar. Sermaye teçhizatının ihracı, taşımanın kendi maliyetinin karşılanması, altyapının arzı ve finansmanı ve hatta ürünleri ithal edecek piyasaların bulunması gibi bir çok hizmeti içeren çok yönlü bir akım sağlarlar. Tüm bunların bir arada var oluşu, izole ve piyasaya entegre olamamış ülke ekonomileri için gerçekten de caziptir.⁴²

42 Chaebol yapıları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kim (1998); Haggard, Lim, ve Kim (2010); Lee (2008); ve Chang (2006).

SONUÇ

SONUÇ

Bu çalışma Güney Kore'nin özellikle global ve bölgesel olarak daha etkin bir politika yürütmesi bağlamında Orta Asya ülkeleri ile olan ilişkilerini anlamaya ve açıklamaya odaklanmıştır. Uzun zaman boyunca Güney Kore'nin dış politikası Pasifik odaklı olmuştur. Asya politikasını global ölçekte ve çok yönlü olacak biçimde yeniden yapılandırma süreci Orta Asya'daki devletlerin diğer global aktörler (ABD, Rusya, Çin ve son dönemde Avrupa Birliği) tarafından da ciddi biçimde ilgi alanına girdiği bir dönemle çakıştı denilebilir. Ancak bu çakışma yalnızca bir çatışma durumunu işaret etmemektedir. Daha evvel belirtildiği gibi "Global Korea" vizyonu aynı zamanda ABD ile Güney Kore arasında 2009 yılında imzalanan "Joint Vision Statement" ile de yakından ilgilidir. Bu belge ile Güney Kore ve ABD ortak çıkarları doğrultusunda birlikte çalışma konusunda işbirliğine varmış ve dış politika alanında da ortak çıkarlar doğrultusunda hareket etmeye yönelik adımlar atmışlardır.⁴³ Böyle bir belge ve vizyon çerçevesinde Güney Kore – Orta Asya ilişkilerinin sadece bu iki taraf arasında cereyan ettiğini söylemek dar bir bakış açısı sunmak olur.

Zaten Güney Kore, mevcut durumda Orta Asya üzerinde büyük güçlerle yani Rusya, Çin ya da ABD ile tam bir rekabete girebilecek durumda değildir. Güney Kore'nin bölgedeki büyük ölçekli yatırımları sürdürebilecek bir finansal kapasitesi mevcut değildir. Diğer yandan Güney Kore'nin iç talebi de böyle bir stratejiyi yürütebilecek hacme sahip değildir (Calder&Kim 2008). Aslında Güney Kore, bazı yapısal zayıflıkları ayrıcalıklara dönüştürmek üzere kurulan farklı bir stratejiyi izlemektedir. Bölgede son dönemde gözle görülür biçimde artan diplomatik temaslarına rağmen ekonomik ilişkilerin ardında politik talepleri yoktur.

Güney Kore'nin Orta Asya'da oynadığı rolün öneminin giderek artması kapalı bir Orta Asya – Doğu Asya ortaklık modeliyle açıklanamaz (Oxford Analytica, 2011b). Bunun ötesinde, Çin'in, Japonya'nın ve Güney Kore'nin hem Orta Asya hem de Moğolistan stratejileri birbiriyle uyum içerisinde, iç içe geçen dinamiklere sahiptir. Diğer yandan Hindistan'ın Afganistan, Tacikistan ve Kırgızistan'ı içeren ancak Orta Asya'daki diğer devletlere pek ağırlık vermeyen bir stratejisi vardır. Tabii bu noktada belirtmek gerekir ki, Hindistan'ın bölgeye ani ilgisi Güney Kore ile eş zamanlıdır ve ilerleyen dönemde bazı noktalarda çakışması muhtemeldir. Çin'in bölgeye çok yönlü nüfuz etme stratejisi ve Rusya'nın bölge üzerindeki çıkarları da şüphesiz Güney Kore'yi etkilemektedir.

43 "Joint Vision for the Alliance of the United States of America and the Republic of Korea," Washington, D.C., The White House Office of the Press Secretary, 16 Haziran 2009, (http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Joint-vision-for-the-alliance-of-the-United-States-of-America-and-the-Republic-of-Korea/)

Güney Kore'nin koloniyal ya da non-koloniyal bir politik bakış açısı olmadığı daha önce belirtilmişti. Bu nedenle Güney Kore – Orta Asya ilişkileri; Çin'in Orta Asya'daki komşuları ile olan ilişkileri kadar yanlış anlamaya müsait değildir. Nitekim Orta Asya'daki elitlerin Çin ile yakın ilişkisine rağmen Sinophobia'ya⁴⁴ varan duyguların Orta Asya'da patlak verdiği ifade edilmektedir (Oxford Analytica 2011a).

Ekonomik açıdan da Çin – Orta Asya ilişkileri Güney Kore – Orta Asya ilişkilerinden farklı bir düzeydedir. Bir açıdan hem Çin'in hem de Güney Kore'nin Orta Asya'daki doğal kaynaklara olan ilgisi açıkça görülebilir. Yalnızca anlaşmaların ve yatırımların mali boyutu değil; Güney Kore'nin yatırım yaptığı sektörlerdeki çeşitlilik ve Güney Kore şirketlerinin sağladığı hizmetlerin Orta Asya için diğer pazarlara açılma konusunda da kolaylık yaratması ve karşılıklı bir fayda ilişkisini doğurması söz konusudur.

Tedrici ve amaca yönelik bir strateji ile Güney Kore, Orta Asya'da ekonomik anlamda özel bir yer edindi. Yine de yakın gelecekte Güney Kore'nin önünde üç ciddi meselenin söz konusu olabileceğini belirtmek gerekir. İlki Orta Asya'daki hükümetlerin Güney Kore'nin bölgedeki varlığını memnuniyetle karşılamalarının en temel nedenleri Güney Kore'nin bu ülkelerin içişlerine karışmaması, bölgedeki zaman zaman beliren anti demokratik uygulamalar konusunda herhangi bir müdahaleden kaçınması, hatta buradaki ekonominin şeffaf olmayan uygulamaları karşısında sessiz kalmasıdır (Graubner, 2012). Bu açıdan bakıldığında Güney Kore'nin bölgede siyasi bir gündemi ve nüfuz çabasının olmadığı bir gerçektir. Buradaki sorun ise; Güney Kore'nin Orta Asya'daki otoriteyi eleştirmeyen bir tutum takınıyor olmasının bölgede politik yapının kırılgan olması nedeniyle Güney Kore'nin bir global aktör olarak imajını zedeleyebileceği fikridir. Nitekim Başkan Lee, bölgede öncülüğünü yaptığı ciddi yatırımlar nedeniyle aldığı riskin, kumar oynamakla eş değer olmasıyla suçlanmıştır.⁴⁵

İkincisi, Orta Asya devletleri Güney Kore'nin bölgedeki yatırımlarına son derece olumlu bakmaktadırlar. Ancak yatırımların artmasıyla birlikte Rusya'nın bölgedeki hegemonyasını ve ekonomik çıkarlarını tehdit altında hissetmesi halinde bu duruma nüfuzuyla müdahale etme ihtimali bulunmaktadır.

Son olarak, Doğu ve Orta Asya arasında giderek artan bütünleşme, Güney Kore için özellikle, şu kaçınılmaz soruyu akıllara getirmektedir: Kuzey Kore ekonomik olarak ne kadar güvenilir bir partnerdir? Boru hatlarının inşası hususunda Kuzey Kore'nin dahil edileceği bir Asyatik konsorsiyum tahayyülü büyük bir risk taşımaktadır.

Güney Kore'nin yakın komşularıyla olan ilişkilerinde öncelikli olarak Orta Asya'ya odaklanmasını beklemek hata olur. Güney Kore'nin uzun vadeli öncelikleri Doğu Asya odaklı olacaktır. Bu açıdan ABD, Çin, Japonya ve nihayetinde Kuzey Kore ile olan ilişkilerini muhakkak önceleyecektir.

44 Çin ve Çin kültüründen nefret etme hatta psikolojik rahatsızlık duyma.

45 <http://www.sisainlive.com/news/articleView.html?idxno=15599> Son Erişim Tarihi:09.07.2013

Sonuç olarak Güney Kore'yi bölgeye iten nedenlerin aslında ekonomik olduğunu tekrar belirtmekte fayda bulunmaktadır. Anlaşmalar ve yatırımlarla hidrokarbondan uranyuma, inşaattan altyapıya, kültüre, tekstile ve bilgi teknolojilerine dek uzanan bir yelpaze ile Güney Kore kendisini Orta Asya'nın göze çarpan bir ticari ortağı olarak konumlandırmayı başarmıştır. Güney Kore'nin bölge ile ilişkilerindeki gecikmeler ve duraksamalara rağmen bu ilerlemenin ülke için kayda değer olduğunu belirtmek gerekir. Çünkü böyle bir konumlandırma, Güney Kore'nin dış politikada soyunduğu yeni rolü için, bir global aktör olma hedefi stratejisinin ayrılmaz bir parçasıdır. Güney Kore'nin global çehresinin ekonomik müşevvikler vasıtasıyla değiştiğini görmemek mümkün değildir.

Başkan Lee'nin 2013 yılında başkanlık koltuğunu Park Geun-hye'ye devretmesi ile birlikte ülkenin dış politikasındaki dönüşümler konusunda soru işaretleri belirmeye başlamıştı. Başkan Park koltuğu devraldığında hali hazırda seçim döneminde baş göstermiş olan bir Kuzey Kore krizi ile ilgilenmek zorunda kaldı ve hemen ardından ABD ve Çin ile temaslarda bulundu.

Kendi döneminde ABD ile ilişkileri geliştirmesi özellikle THAAD füze sistemleri konusunda Çin ile arasındaki diplomatik bağların gerilmesine neden olmuştur. Öte yandan Kuzey Kore sorununa yaklaşımı da bu konuda belirgin bir gelişme sağlanmasına yardımcı olmadığını ifade edebiliriz.

Yeni Başkan Moon Jae-in ise sefelinin aksine uzlaşması bir tavırla Kuzey Kore sorununa yaklaşması beklenmekte olup bu konuda komşusunun üzerinde etkin bir nüfuza sahip olan Çin'in de desteğini arkasına almayı hedeflemektedir. Fakat Güney Kore'nin bunu sağlaması için Pekin'le bozulan ilişkileri düzeltmesi gerekmektedir. Moon Jae-in Kuzey Kore ile ilişkileri iyileştirme konusundaki fikirlerinin eyleme geçerek hatta ilk meyvelerini de vermektedir. Güney Kore Birleşme Bakanı Cho Myung-gyun'un yaptığı açıklamalara göre 9-25 Şubat 2018 tarihinde PyeongChang Güney Kore'de düzenlenecek olan Kış Olimpiyatlarına birleşme bayrağı altında ortak bir takım ile çıkılacağını ifade etmiştir (Lovett, 2018). Bu adımdan da görüldüğü gibi önümüzdeki süreçte Kuzey Kore ile ilişkilerde bu uzlaşmacı tavrın devam ederek iki ülke arasındaki ilişkilerin diplomatik uzlaşma yolu ile daha da iyileşerek gelişebileceği öngörülebilir. Orta Asya ülkeleri ile ilişkilerinde ise ülkeler arasındaki belli çıkarlar doğrultusunda özellikle enerji ve ticaret alanlarında güçleneceği ifade edilebilir.

Netice itibarıyla Güney Kore'nin özellikle enerji bağımlılığı konusunda Orta Asya ile işbirliğini etkileyen faktörler mevcutken Güney Kore'nin Orta Asya ile yakın ilişkiler ve genişleyen bir işbirliği stratejisi çerçevesinde hareket edeceğini belirtmek gereklidir.

EK 1

GÜNEY KORE VE ORTA ASYA ÜLKELERİNİN EKONOMİK İLİŞKİLERİ

1. GÜNEY KORE – ÖZBEKİSTAN

(*Güney Kore temel alınmıştır. Birim: Milyon USD, %)

	2009		2010		2011		2012	
	Para Miktarı	Büyüme oranı (%)	Para Miktarı	Büyüme oranı (%)	Para Miktarı	Büyüme oranı (%)	Para Miktarı	Büyüme oranı (%)
İhracat	11,771.3	2.4	13,044.5	10.8	15,027.2	15.4	14,258.8	-5.1
İthalat	9,438.3	-2.7	8,797.9	-7.2	10,509.9	14.5	12,027.7	9.0
Dış ticaret dengesi	2,333		4,244.8		4,517.3		2,231.1	

Kaynak: KOTRA

G. KORE’NİN ÖZBEKİSTAN’A DOĞRUDAN YATIRIMLARI

(*Birim: 1,000 USD, %)

Sene	Yeni yerleştiren şirketin sayısı	Beyan edilen para miktarı	Yatırım edilen para miktarı
2008	28	118,747	65,152
2009	14	41,100	32,323
2010	18	41,611	40,029
2011	13	51,682	51,643
2012	13	37,384	18,782
Toplam	185	1,282,846	611,207

Kaynak: The Export-Import Bank of Korea, Yabancı Yatırım İstatistiği

2. GÜNEY KORE – KAZAKİSTAN

(*Güney Kore temel alınmıştır. Birim: Milyon USD, %)

Sene	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ticaret Hacmi (büyüme)	370.3	517.9	514.2	599.7	802.7	698.2	474.4	938.3	1134.2	1265.6
	(87.2)	(39.9)	(-0.74)	(16.6)	(33.8)	(-13.0)	(-32.1)	(97.8)	(13.2)	(11.6)
İhracat (büyüme)	217.2	313.9	272.6	323.8	545.9	347.7	307.9	604.4	756.9	885.4
	(72.2)	(44.6)	(-13.2)	(18.8)	(68.6)	(-36.3)	(-11.4)	(96.2)	25.2	17.0
İthalat (büyüme)	153.1	204.0	241.6	275.9	256.7	350.5	166.4	333.9	375.8	308.2
	(113.6)	(33.3)	(18.4)	(14.2)	(1.1)	(36.5)	(-52.5)	(100.7)	12.5	-18.0
Dış ticaret dengesi	64.1	109.9	30.9	47.9	289.2	-2.7	141.6	270.4	381.1	577.2

Kaynak: WTA, KITA

GÜNEY KORE’NİN KAZAKİSTAN’A DOĞUDAN YATIRIMI

(*Birim: 1,000 USD, %)

Sene	Bildirilen Yatırım Miktarı	Parasal Değeri
2003	6	13,820
2004	20	22,527
2005	26	25,560
2006	53	249,293
2007	105	286,619
2008	58	822,618
2009	61	153,401
2010	48	117,558
2011	62	113,740
2012	69	228,692
Total	557	21,492.20

Kaynak: The Export-Import Bank of Korea, Yabancı Yatırım İstatistiği

KAZAKİSTAN'IN GÜNEY KORE'YE DOĞRUDAN YATIRIMI

(*Birim: 1,000 USD, %)

Sene	Beyan sayısı	Yatırım para miktarı
2008	11	564
2009	8	309
2010	6	263
2011	7	659
2012	4	312
Toplam	36	2,107

G. KORE'NİN KAZAKİSTAN'A ODA KAPSAMINDA EKONOMİK YARDIMI

(*Birim: 1,000 USD, %)

	1992 ~ 2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Destekleme Para miktarı	6,291	882	1,251	1,352	1,685	902	1,749	2,351	4,968	5,970

*Kaynak – 2010.4, Ministry of Foreign Affairs***3. GÜNEY KORE – TÜRKMENİSTAN**

(*Güney Kore temel alınmıştır. Birim: 1,000 USD)

Sene	İhracat			İthalat			Cari işlemler		
	Sıralama	Para Miktarı	Büyüme oranı (%)	Sıralama	Para Miktarı	Büyüme oranı (%)	Sıralama	Para Miktarı	Büyüme oranı (%)
2008	147/234	22,364	224.9	188/237	177	- 74.5	95/237	+22,186	+258.5
2009	109/234	66,262	196.3	164/236	749	+322.1	67/236	+65,513	+195.28
2010	106/237	109,542	65.3	174/237	456	- 39.2	68/237	+109,086	+66.51
2011	91/240	242,714	121.6	178/238	472	+3.5	55/240	+242,216	+122.04
2012	94/243	193,509	- 20.3	168/238	837	+77.5	66/253	+192,672	- 20.5

Kaynak: Güney Kore Ticaret organizasyonu

4. GÜNEY KORE – TACİKİSTAN

(*Güney Kore temel alınmıştır. Birim: 1,000 USD)

Sene	İhracat		İthalat		Cari İşlemler	
	Para Miktarı	Büyüme oranı	Para Miktarı	Büyüme oranı	Para Miktarı	Büyüme oranı
2008	38,932	72.5	3,046	-91.6	35,887	-
2009	26,611	-31.6	35,555	1,067.3	-8,944	-
2010	31,745	19.3	102,040	187.0	-70,295	-
2011	31,041	37.0	70,068	-4.9	-39,026	-

Kaynak: Güney Kore Ticaret organizasyonu

5. GÜNEY KORE – KIRGISİSTAN

(*Güney Kore temel alınmıştır. Birim: 1,000 USD)

Sene	İhracat	Büyüme oranı	İthalat	Büyüme oranı	Cari İşlemler
2008	166,270	32	2,640	92	163,630
2009	100,094	-39	1,197	-54	98,896
2010	104,537	4.4	2,711	126.4	101,826
2011 (Ağustos)	91,715	34.3	1,565	125.2	90,150

Kaynak – KOTRA

КАУНАКА

KAYNAKÇA

Atimes.com (<http://www.atimes.com/atimes/Korea/KF30Dg01.html/>), Son Erişim Tarihi: 15.06.2017

BBC News. (2009), "China President Opens Turkmenistan GasPipeline," BBC News, (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/8411204.stm>), Son Erişim Tarihi: 15.06.2017

BBC (2017). Moon Jae-in: Who is South Korea's new president?.<http://www.bbc.com/news/world-asia-39860158> Son Erişim Tarihi: 26.12.2017.

Baizakova, Zhulduz. (2012). "Nuclear Fuel Bank or Nuclear Graveyard?", Asia Times Online, (http://atimes.com/atimes/Central_Asia/NI07Ag01.html), Son Erişim Tarihi: 15.06.2017

Bradsher, Keith (2012). "China, Citing Errors, Vowsto Overhaul Rare Earth Industry," New York Times, 20.11.2012.

Calder, Kent, E. & Kim, Viktoriya. (2008). Korea, the United States, and Central Asia: Farflungpartners in a Globalising World. Washington, Korea Economic Institute, Academic Paper Series, 3(9),

Central Asia Online. (2012a) "Kazakhstan, South KoreaSign \$7 Billion in Investment Deals," 28 Mart. (http://centralasiaonline.com/en_GB/articles/caii/newsbriefs/2012/03/28/newsbrief-04), Son Erişim Tarihi: 15.06.2017

Central Asia Online. (2012b). "Uzbekistanand South Korea Vow Cooperation," Central Asia Online, http://centralasiaonline.com/en_GB/articles/caii/newsbriefs/2012/09/20/newbrief-04, Son Erişim Tarihi: 15.06.2017

Central Asia Newswire. (2012a). Korea to loan Uzbekistan \$595M for medical upgrades, mediaoutlets, 6.10.1012 haberi.

Central AsiaNewswire. (2012b). Uzbek-Korean Joint Venture to build second silicon plant, 10.10.2012 haberi.

ChosunIlbo. (2009a). "Korea Expands Diplomacy Through Regional Forums", Chosun Ilbo, 2.12.2009 haberi.

ChosunIlbo. (2009b). "Korea, Uzbekistan Agree [on] Economic Cooperation Projects," Chosunl Ibo, 12.05.2010 haberi.

ChosunIlbo (2011). "Lee Meets Kazahk Leader," Chosun Ilbo, 26.08.2012 haberi. CIA World Factbook. (2013), CIA World Factbook. (2016)

Cooley, Alexander. (2012). Great Games, Local Rule: The New Great Power Contest in Central Asia. Oxford, Oxford University Press.

Cummings, Sally N. (2012). *Understanding Central Asia: Politics and Contested Transformations*. London: Routledge.

Duran, Hasan, ve Purevsuren Nyambayar. (2016), "Güvenlik, Enerji ve Pazar Ekseninde Çin'in Orta Asya Politikası." *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Dec. 2016, pp. 281–294., birimler.dpu.edu.tr/app/views/panel/ckfinder/userfiles/17/files/DERG_/afroavrasya/281-294.pdf. Son Erişim Tarihi: 16.07.2017

Euractiv(2012), <http://www.euractiv.com.tr/3/article/ab-butceyi-kisarken-turkiye-ve-gu-neykore-dis-yardim-harcamalarini-artiriyor-027072> Son Erişim Tarihi: 15.06.2017

Fumagalli, Matteo. (2011). *Global Insider: South-Korea Central Asia Relations*.

Fumagalli, Matteo (2016). Growing inter-Asian connections: Links, rivalries, and challenges in South Korean–Central Asian relations. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1879366515000263> Son Erişim Tarihi: 22.12.2017.

World Politics Review, (2012). <http://www.worldpoliticsreview.com/trend-lines/9926/globalinsider-southkorea-central-asia-relations/>, Son Erişim Tarihi: 15.06.2017

Gao, Charlotte (2017). Was Moon Jae-in's China Trip Successful?. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2017/12/was-moon-jae-ins-china-trip-successful/> Son Erişim Tarihi: 28.12.2017.

Graubner, Cornelius (2012). Uzbekistan: South Korea's feeling lucky. *Eurasianet*, 05.06.2012 haberi.

Heritage Foundation (2012), Heritage Foundation (2016)

Huseyn Hasanov (2016). Turkmenistan interested in expanding business relations with S.Korea. *Trend.az*. <https://en.trend.az/casia/turkmenistan/2535809.html> Son Erişim Tarihi: 12.01.2018.

Hwang, Balbina (2012). A New Horizon in South Korea-Central Asia Relations: The ROK Joins the "Great Game". *Korea Economic Institute*. http://keia.org/sites/default/files/publications/kei_koreacompass_template_balbinahwang.pdf Son Erişim Tarihi: 12.01.2018.

Jung Suk-ye. (2017). "South Korea to Provide More EDCF for Uzbekistan". *Business-Korea Online*, <http://www.businesskorea.co.kr/english/news/national/16827-assistance-program-south-korea-provide-more-edcf-uzbekistan> Son Erişim Tarihi: 8.1.2018.

Kabar News. (2011) "Cooperation between South Korea and Kyrgyzstan in the Field of Medicine Discussed," *Kabar News*, 27.12.2011 haberi, (<http://kabar.kg/eng/health/full/3020>), Son Erişim Tarihi: 15.06.2017

Kalinowski, Thomas (2010). Can Korea be a bridge between developing and developed countries in the G20 and beyond?. *German Development Institute*. http://www.g20.utoronto.ca/biblio/GDI_G20_Korea-2010.pdf Son Erişim Tarihi: 25.12.2017.

Khan, Valeriy, V. (1998). The Korean Minority in Central Asia: National Revival and Problem of Identity. International Journal of Central Asian Studies, 3.

Kim, German, N. (1995). Koreans abroad: Past, Present, and Future. Almata: Kazak Üniversitesi

Kim, German, N. (2000). Kore Saram: Istoriografiya i Bibliografiya. Almata: Kazak Üniversitesi

Kim, German N. , King, R. (2001). The Koryo Saram: Koreans in the Former USSR. Korean and Korean American Studies Bulletin, 12(2-3), 19-45.

Kmg.kz, (2016).: <http://www.kmg.kz/en/manufacturing/upstream/zhambyl/>
Son Erişim Tarihi: 12.06.2017

Korea Eximbank (2018). Foreign Investment Statistics. http://211.171.208.92/odis-sas_eng.html?type=04 Son Erişim Tarihi: 01.01.2018.

Korea Times. (2012). "Korea, Uzbekistan Enter New Partnership Era," Korea Times, 30.08.2012 haberi.

Limat, Muhamad s. China and central asia in the post-soviet era: a bilateral approach, Lexington Books, (2017), s. 71–73.

Lovett Samuel (2018). Pyeongchang 2018: North and South Korea agree to march under unified flag at Winter Olympics. Independent.co.uk. <http://www.independent.co.uk/sport/olympics/pyeongchang-2018-north-korea-south-unified-flag-winter-olympics-talks-relations-a8163921.html> Son Erişim Tarihi: 15.01.2018

Miller, J. Berkshire . (2012) "Korea Woos Tajikistan," CACI Analyst, (<http://www.cacianalyst.org/?q=node/5828>), Son Erişim Tarihi: 15.06.2017

Milli Gazete, (2017). "Özbekistan'dan Kuzey Kore'ye çağrı". Milli Gazete Online, <http://www.milligazete.com.tr/haber/1229427/ozbekistandan-kuzey-koreye-cagri#> Son Erişim Tarihi: 8.1.2018.

Ministry of Foreign Affairs of Republic of Korea (MFA of Korea) (2017). High level exchanges Kyrgyzstan. Ministry of Foreign Affairs of Republic of Korea. http://www.mofat.go.kr/ENG/countries/europe/countries/20070803/1_24647.jsp?menu=m_30_40 Son Erişim Tarihi: 12.01.2018.

Ministry of Foreign Affairs of Republic of Korea (MFA of Korea) (2017). High level exchanges Tajikistan. http://www.mofat.go.kr/ENG/countries/europe/countries/20070803/1_24633.jsp?menu=m_30_40 Son Erişim Tarihi: 12.01.2018.

Ministry of Foreign Affairs of Republic of Korea (MFA of Korea) (2017). High level exchanges Turkmenistan. http://www.mofat.go.kr/ENG/countries/europe/countries/20070803/1_24634.jsp?menu=m_30_40 Son Erişim Tarihi: 12.01.2018.

Nguyen, D. (2006). Korea Enters the Great Game. Asia Times, 13.05.2016 haberi.

Oxford Analytica. (2011a). Central Asia: China's risesplitselites, public. 14.02.2011 haberi.

Oxford Analytica. (2011b). Seoul carvesout a strategicniche in Central Asia. 21.10.2011 haberi.

Özbekistan Devlet İstatistik Komitesi, (2018). "Shavkat Mirziyoyev Janubiy Koreya - O'zbekiston biznes-forumida ishtirok etdi". Özbekistan Devlet İstatistik Komitesi Web Sitesi, <https://stat.uz/uz/press-sluzhba/novosti-uzbekistana/2984-shavkat-mirziyoyev-janubiy-koreya-o-zbekiston-biznes-forumida-ishtirok-etdi> Son Erişim Tarihi: 8.1.2018.

Özbekistan Devlet İstatistik Komitesi, (2018). "O'zbekiston Respublikasida 2016 yilda 503 tachment el kapitali ishtirokidagi yangi korxonalar ro'yxatga olindi". Özbekistan Devlet İstatistik Komitesi Web Sitesi, <https://stat.uz/uz/press-sluzhba/novosti-gk-s/1202-o-zbekiston-respublikasida-2016-yilda-503-tachment-el-kapitali-ishtirokidagi-yangi-korxonalar-ro-yxatga-olindi> Son Erişim Tarihi: 8.1.2018.

Peyrouse, Sebastien. (2010). South Korea's Advances in Central Asia, ROK Ministry of Foreign Affairsand Trade, (http://www.mofat.go.kr/ENG/countries/europe/countries/20070803/1_24634.jsp?menu=m_30_40), Son Erişim Tarihi: 15.06.2017

Rinna Anthony V. (2017). Uzbekistan: A Key to South Korea's Central Asia Strategy. The Diplomat. <https://thediplomat.com/2017/11/uzbekistan-a-key-to-south-koreas-central-asia-strategy/> Son Erişim Tarihi: 27.12.2017.

Sadigova Laman (2015). Turkmenistan – South Korea relations expand. Azernews.com. <https://www.azernews.az/region/79649.html> Son Erişim Tarihi: 12.01.2018.

Saipov, Zabikhulla. (2012). "China Deepens Central Asia Role," Asia Times Online, 25 Eylül. (http://atimes.com/atimes/China_Business/NI25Cb01.html), Son Erişim Tarihi: 15.06.2017

Scheineson, Andrew. (2009) "The Shanghai Cooperation Organization," Council on Foreign Relations, (<http://www.cfr.org/international-peace-and-security/shanghaicooperation-organization/p10883>), Son Erişim Tarihi: 15.06.2017

Sieff, Martin. (2011). "South Korea's Rare Earth Needs Are Boon for Kyrgyzstan," Central Asia News Wire, 4.01.2011 haberi. (<http://www.universalnewswires.com/centralasia/viewstory.aspx?id=2834>) Son Erişim Tarihi: 15.06.2017

Silviana Cindy, Munthe Bernadette Christina (2017). South Korea's Moon unveils new focus on Southeast Asia. Reuters. <https://www.reuters.com/article/indonesia-southkorea/south-koreas-moon-unveils-new-focus-on-southeast-asia-idUSL3N1NF266> Son Erişim Tarihi: 08.01.2018.

Simon, Luis (2017). Moon's Election and the Security of the Korean Peninsula. Institute for European Studies. <https://www.ies.be/node/4129> Son Erişim Tarihi: 22.12.2017.

Sisainlive. <http://www.sisainlive.com/news/articleView.html?idxno=15599> Son Erişim Tarihi: 09.07.2013

Shim, David & Flamm, Patrick. (2012). Rising South Korea: A Minor Player or a Regional Power? Hamburg, GIGA German Institute of Global and Area Studies, Working Paper No. 200.

Singh, Himar Arjun. (2012). "All Central Asian Roads Lead to Muscovy," Asia Times Online, (http://atimes.com/atimes/Central_Asia/NJ27Ag01.html), Son Erişim Tarihi: 15.06.2017

Solovyov, Dmitry. (2012). "South Korea's Hyundai in \$534 million Turkmen Refinery Revamp," Reuters, 16.11.2012 haberi.

State.gov.tr, (2016), <https://www.state.gov/e/eb/rls/othr/ics/2016/sca/254497.htm>, Son Erişim Tarihi: 12.06.2017

Sung-Mi Kim (2016). South Korea's Middle-Power Diplomacy: Changes and Challenges. The Chatam house The Royal Institute of International Affairs. <https://www.chathamhouse.org/publication/south-koreas-middle-power-diplomacy-changes-and-challenges> Son Erişim Tarihi: 29.12.2017.

The White House Office of the Press Secretary. (2009). "Joint Vision for the Alliance of the United States of America and the Republic of Korea," Washington, D.C. (http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Joint-vision-for-the-alliance-of-the-United-States-of-America-and-the-Republic-of-Korea/), Son Erişim Tarihi: 16.06.2017

UN Comtrade (2018). Trade Database. <https://comtrade.un.org/data/> Son Erişim Tarihi: 01.01.2018.

Un.org, (2016), (<https://comtrade.un.org/labs/BIS-trade-in-goods/?reporter=398&partner=410&year=2016&flow=2>) Son Erişim Tarihi: 17.06.2017

The Export-Import Bank of Korea, yetkili görüşmeleri

Zhu, Zhiquan. (2007). Small Power, Big Ambition: South Korea's Role in Northeast Asian Security under President Roh Moo-hyun. Asian Affairs, 34(2), 67-86.

Zhu, Zhiquan. (2009). South Korea in a new Asiainitiative. Asia Times, Son Erişim Tarihi: 30.06.2012.

Voloshin, Georgiy. (2012) South Korea and Kazakhstan Consolidate Bilateral Cooperation. Eurasia Daily Monitor, 13(19).

World Bank (2018). Foreign direct investment, net outflows (BoP, current US\$). <https://data.worldbank.org/indicator/BM.KLT.DINV.CD.WD> Son Erişim Tarihi: 01.01.2018.

World Bank (2018). Foreign direct investment, net inflows (BoP, current US\$). <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?locations=TM> Son Erişim Tarihi: 12.01.2018.